

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Stella Rekker

PtS192kr

**ABIPOLITSEINIKE PATRULLTEGEVUSSE KAASAMISEGA
SEONDUVAD ARENDUSVAJADUSED KESK-EESTI
POLITSEIJAOSKONNA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:
Riho Rei, MA

Tallinn 2022

ANNOTATSIOON

Politsei- ja Piirivalveamet	Kaitsemise kuu ja aasta: juuni 2022
Töö pealkiri eesti keeles: Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused Kesk-Eesti politseijaoskonna näitel	
Töö pealkiri võõrkeeles: Development needs related to the involvement of auxiliary police officers in patrol activities on the example of the Central Estonian Police department	
Lühikokkuvõte: Lõputöö teemaks on „Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused Kesk-Eesti politseijaoskonna näitel“. Lõputöö koosneb 50 leheküljest. Töö on kirjutatud eesti keeles ning selle raames on kasutatud 33 erinevat allikat, millele on viidatud. Lõputöö eesmärgiks seadis autor välja selgitada abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused ning esitada ettepanekud kaasamise parandamiseks. Eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisküsimust: millised on abipolitseinike politseitegevusse kaasamise peamised valdkonnad Kesk-Eesti politseijaoskonnas; milliseid probleeme esineb abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel Kesk-Eesti politseijaoskonnas; millised võimalusi on abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamiseks Kesk-Eesti politseijaoskonnas. Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade vabatahtlike kaasamise üldistest põhimõtetest ning kaasamisega seonduvatest probleemidest. Teises peatükis käsitletakse empiirilist uuringut, mille uuringustrateegiaks on juhtumiuuring, andmekogumismeetodiks on ankeetküsitlused, mille valimisse kuuluvad abipolitseinikud ja patrullpolitseinikud. Tuginedes teoreetilistele allikatele ning ankeetküsimustike analüüsile tõi autor välja peamised probleemid, mis kaasnevad abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel ning pakkus välja võimalikke lahendusi probleemkohtade lahendamiseks.	
Lisad: puuduvad	
Võtmesõnad: abipolitseinik, vabatahtlikud, vabatahtlikud organisatsioonid, politseinikud, patrullimine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: auxiliary police officers, volunteers, voluntary organisations, cops, patrolling	
Säilitamise koht:	
Töö autor: Stella Rekker	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjallikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	Kommentaar (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Riho Rei	Allkiri:
Kaasjuhendaja: puudub	Allkiri:
Kaitsemisele lubatud	
Kolledži direktor/instituudi juhataja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	8
1.1. Vabatahtliku töö üldised põhimõtted	8
1.2. Vabatahtlike politseitegevusse kaasamiseks vajalikud eeldused	10
1.3. Vabatahtlike kaasamine politseitegevusse	13
1.4. Vabatahtlike motivatsioon.....	15
1.5. Vabatahtlike politseitegevusse kaasamisega seotud probleemid	18
2. EMPIIRILINE UURING.....	21
2.1. Uuringu meetod, protsess ja valim.....	21
2.2. Patrullpolitseinike ankeetküsimustiku tulemused	22
2.3. Abipolitseinike ankeetküsimustiku tulemused.....	28
2.4. Järeldused ja ettepanekud.....	33
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	39
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	40
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	44
LISAD.....	45
Lisa 1. Patrullpolitseinike ankeetküsitlus.....	45
Lisa 2. Abipolitseinike ankeetküsitlus	47
Lisa 3. Kategooriad ja koodid (politseiametnike küsitlus).....	49
Lisa 4. Kategooriad ja koodid (abipolitseinike küsitlus)	50

SISSEJUHATUS

Lõputöö keskendub abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvatele arendusvajadustele. Abipolitseinikud on Eestis tegutsenud juba 1994. aastast, kui võeti vastu esimene abipolitseinike seadus, millega pandi paika abipolitseinike staatus, eeldused, õigused ja kohustused vabatahtlikult politseitöös osaleda. Tänapäevaks on saanud vabatahtlikest politseitöö lahutamatu osa (Vabatahtlike värav, 2019). Politsei- ja Piirivalveameti prognoosi kohaselt lahkub 2022. aastal 120 politseiametnikku, 2023 ja 2024. aastal lahkumine kasvab ning pensionile läheb vastavalt 136 ja 148 inimest (Riigikontroll, 2020, lk 30). Personaliprobleemi leevendamise abinõude seas tahetakse vabatahtlike kaasata laiemalt, mis tähendab abipolitseinike arvu ja töömahu suurendamist (Riigikontroll, 2020, lk 38). Siit tuleneb ka üks võimalik kitsaskoht, milleks on töökoormuse suurenemine nendele ametnikele, kes vabatahtlike kaasamise ja koolitamisega oma põhitöö kõrvalt tegelevad (Marnot, 2022, lk 10).

Aktuaalsuse põhjendusena võib välja tuua ka rahvastiku vananemise ja eriteenistujate pensionile siirdumise, mille tõttu on siseturvalisuse tagamine senisest suurema surve all ning see tekitab raskusi siseturvalisuse teenuste pakkumiseks vajalike teenistujate leidmisel (Siseministeerium, 2021 lk 12, 25). Vabatahtlikel on väga suur osa siseturvalisuse teenuste pakkumisel ning peale kutseliste teenistujate toetub siseturvalisuse valdkond just nende abile (Siseministeerium, 2021 lk 42). Vabatahtlike olulisust kinnitab 2020. aastal tehtud siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring, kus selgub, et ka suurem osa Eesti elanikkonnast peab abipolitseinike väga vajalikuks (Saar Poll OÜ, 2020, lk 26-27).

Teema muudab oluliseks ka asjaolu, et 2014. aasta võrdluses 2020.aastaga on abipolitseinike arv kasvanud 884lt 1236ni. Aastaks 2025 on eesmärk abipolitseinike arvu suurendada 1800ni ja 2030 aastaks 3000ni ning enam (Siseministeerium, 2021 lk 18), mis tähendab, et abipolitseinike tuleb aastatega aina rohkem juurde.

Riigikontrolli aastaaruandes on välja toodud abipolitseinike panus ka töötundides. Töötundide arv ühe vabatahtliku kohta aastas jääb umbes 89 ja 104 tunni vahele, mis teeb kokku 11-13 kaheksatunnist tööpäeva aastas. Aastatel 2018 ja 2019 võrdus abipolitseinike summaarne tööaeg umbes 45-46 politseiametniku tööajaga. (Riigikontroll, 2020, lk 32-33)

Hetke seisuga panustab valdav osa abipolitseinikest oma aega patrulltegevusse. 2019. aastal panustati vabatahtlike poolt patrulltegevusse kokku 67 025 tundi. (Politsei- ja piirivalveamet, 2019) 2020. aasta kevadel Covid-19 viiruse tõttu kehtestatud eriolukorra ajal Eestis panustas üle 450 abipolitseiniku kokku üle 35 000 töötundi, mis andis taas kinnitust, milline asendamatu jõud on abipolitseinikud (Siseministeerium, 2021). PPA strateegia kohaselt on järgnevatel aastatel plaan vabatahtlike kaasata üha enamatesse PPA töödesse (Luige, *et al.*, 2019, lk 9). Vabatahtlikel on võimalus panustada peale patrulltegevuse ka sellistes valdkondades nagu ennetus, piirkondlik politseitöö, andminstreerivad tegevused, piirivalve tegevused ning ka kriminaalpolitseilistes ülesannetes. (Politsei- ja piirivalveamet, 2019)

Eeltoodust tulenevalt on lõputöö teema **aktuaalne**, kuna politseiametnike arv aastatega järjest väheneb ning abipolitseinike arv järjest kasvab, mis tõttu politseitöö valdkonnas panustatakse järjest rohkem vabatahtlikele. Hetkel kaasatakse neid just kõige rohkem patrulltegevusse, seetõttu on oluline, et abipolitseinike kaasamine oleks ka piisavalt läbimõeldud.

Sarnasel teemal on Sisekaitseakadeemias teadusartikli kirjutanud Marnot (2022, lk 4), kus keskenduti vabatahtlike päästajate, merepäästjate ja abipolitseinike kaasamise kitsaskohtadele. Samuti on sarnasel teemal töö kirjutanud Haas (2016, lk 6), kus lõputöö eesmärgiks oli sisejulgeoleku valdkonna vabatahtliku tegevuse laiendamine ning vabatahtlike laiema kaasamise pärssivate kitsaskohtade leidmine. Veel on Agu-Kruusma (2014, lk 7) poolt koostatud magistritöö, mille teemaks oli vabatahtlike motivatsioon siseturvalisuse tagamisel politsei- ja päästevaldkonna näitel, kus töö eesmärgiks oli välja selgitada siseturvalisuse valdkonnas tegutsevate vabatahtlike motivaatorid ning motivatsiooni pärssivad tegurid.

Antud lõputöö muudab **uudseks** see, et teemat käsitletakse kitsamalt võrreldes eelnevalt välja toodud teadusartikliga, kus keskendudakse vabatahtlike päästjate, merepäästjate ja abipolitseinike kaasamise kitsaskohtadele. Käesolevas töös keskendutakse ainult abipolitseinikele ja just patrulltegevusse kaasamise arendusvajadustele ning ettepanekute tegemisele kaasamise parendamiseks, küsitledes abipolitseinike ning nendega koos töötavaid politseiametnikke.

Lõputöö **uurimisprobleem** on sõnastatud küsimusena: Millised on abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused?

Uurimisprobleemi täpsustavad uurimisküsimused:

- 1) Millised on abipolitseinike politseitegevusse kaasamise peamised valdkonnad Kesk-Eesti politseijaoskonnas?
- 2) Milliseid probleeme esineb abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel Kesk-Eesti politseijaoskonnas?
- 3) Millised võimalusi on abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamiseks Kesk-Eesti politseijaoskonnas?

Lõputöö **eesmärgiks** on välja selgitada abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused ning esitada ettepanekud kaasamise parandamiseks.

Eesmärgi täitmiseks püstitab töö autor 3 uurimisülesannet:

- 1) Analüüsida vabatahtlike (abipolitseinike) kaasamisega siseturvalisuse valdkonda seonduvaid teoreetilisi lähtekohti.
- 2) Analüüsida abipolitseinike kaasamisega seotud politseiametnike ja abipolitseinike kogemusi ja arusaamu abipolitseinike kaasamisel.
- 3) Sünteesida teooria ja uuringu tulemusi ning teha järeldusi ja ettepanekuid abipolitseinike kaasamise arendusvajaduste kohta.

Töö raames viiakse läbi **kombineeritud** empiiriline uuring. Andmete kogumiseks kasutatakse kvantitatiivset meetodit (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 130-131), mis tähendab, et peale arvandmete kogumist ja valikvastustega küsimusi sisaldab ka avatud küsimusi, mille vastuseid analüüsitakse kvalitatiivset meetodit kasutades (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 151). Uuringustrateegiaks on juhtumiuuring, sest võimaldab uurida igapäevaelu sündmusi ning saada kirjeldusi inimeste käitumisest ja arvamustest (Õunapuu, 2014, lk 52,59).

Valim on koostatud eesmärgipäraselt (Õunapuu, 2014, lk 150), see tähendab, et vastavalt eesmärgile kaasatakse uurimusse ainult need Kesk-Eesti politseijaoskonna abipolitseinikud, kes on patrullis töötanud ja need politseiametnikud, kes on koos abipolitseinikega patrulltegevusse kaasatud. Andmekogumismeetodina kasutatakse ankeetküsitlust, kuna uurimisega soovitakse vastuseid saada suuremalt hulgalt grupilt ning selline küsitlusmeetod on tõhus ja säästab uurija aega (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 180,182).

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Teoreetilise osas antakse ülevaade vabatahtlike kaasamisest politseitegevusse ning kaasamisega seonduvatest probleemidest. Lõputöö teises peatükis kirjeldatakse uuringu meetodikat, protsessi ning analüüsitakse ankeetküsitluse tulemusi ning tehakse nende põhjal järeldusi ja ettepanekuid.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Vabatahtliku töö üldised põhimõtted

Mõistet „vabatahtlik“ kasutati esmakordselt 1750. aastal sõjaväes tsiviilisikute kohta, keda kaasati hädaolukorras sõjaväeteenistusse. Sellest ajast saati on kirjeldatud paljusid käitumisviise kui vabatahtliku tegevust, näiteks hädaolukorras reageerimine, vabatahtlik tegevus ühekordsel üritusel, sõbra aitamine, MTÜ-s osalemine. (Mateiu-Vescan, *et al.* 2021, p. 1213) Samuti on mõistet „vabatahtlik“ kasutatud erinevate kultuuride, kogukondade ja inimeste jaoks erinevalt. Seda kasutatakse ka erinevates akadeemilistes uuringutes erinevalt, seega on keeruline täpselt hinnata, millist inimeste tegevust võib pidada vabatahtlikuks. (Wolf & Jones, 2018, p. 15)

See tähendab, et erinevad inimesed võivad vabatahtlikkust tõlgendada väga erinevalt, kuid Whittaker, *et al.* (2015, p. 360) on vabatahtliku tegevuse defineerinud kui mis tahes tegevusena enda vaba aja panustamist teise inimese, rühma või organisatsiooni kasuks. Inimene, ei ole kohustatud oma aega vabatahtlikult panustama. See tähendab, et abistaja ja abistatava vahel ei ole lepingulist, perekondlikku ega ka sõpruslikku kohustust ega sundi. Vabatahtlikku tegevust tehakse teiste, ühiskonna või konkreetse organisatsiooni hüvanguks ning selle eest tasu saamata. (Whittaker, *et al.* 2015, p. 360)

Inglismaal tähendab vabatahtlik töö seda, kui inimene teeb oma vabast ajast midagi, mis toob teistele kasu ja mille eest vabatahtliku töö tegija raha ei saa. Ameerika Ühendriikides on tõlgendatud vabatahtlikuks olemist kui tegutsemise vajadust sotsiaalse vastutustundega, tehes seda kõike enda põhikohustuste kõrvalt ning ilma raha saamata. Vabatahtlik on defineeritud kui isik, kes panustab oma aega tunnustatud organisatsioonile või riigiteenistusele ilma oma teenuste eest märkimisväärset tasu saamata või nõudmata. (Wolf & Jones, 2018, pp. 1-3) Põhinedes eeltoodule, siis vabatahtlikuse definitsioone võib olla mitmeid, kuid on olemas ka kindlad omadused, mille järgi on võimalik aru saada, et tegemist on vabatahtliku tegevusega.

Üldiselt võib vabatahtlikku tegevust mõista nelja peamise omaduse kaudu. Esiteks on see planeeritud tegevus ehk inimesed enne mõtleavad põhjalikult, kui nad otsustavad vabatahtlikuks minna. Teiseks on tegemist pikaajalise tegevusega, mis tähendab, et enamasti kui vabatahtlikuks minnakse jätkatakse seda tegevust pikemat aega. Kolmandaks mittekohustuslik abistamine ehk kedagi ei ole sunnitud vabatahtlikult tegutsema. Neljandaks

see toimub organisatsioonilises kontekstis. Lühidalt vabatahtlik tegevus on vajadus teisi abistada, see kestab pikema aja jooksul ning tihti ametlikes organisatsioonides, kus tehtud töö eest tasu ei oodata. (Whittaker, *et al.* 2015, p. 362)

Vabatahtlikusse tegevusse saavad panustada igas vanuses inimesed. Ameerikas panustab regulaarselt vabatahtlikusse tegevusse umbes 30% 35-55 aastaseid. Märkimisväärne on asjaolu, et regulaarselt panustavad vabatahtlikusse tegevusse 40% 55-65 aastaseid. Vanemaealised panustavad ühe nädala jooksul vabatahtlikusse töösse rohkem kui teised vanusegrupid. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 2) Kui võrrelda neid arve Eestiga, siis on olukord pigem vastupidine. Vabatahtlikusse politseitegevusse tahavad panustada just nooremaealised vanuses 15-49 aastat. (Siseministeerium, 2021, lk 11)

Vabatahtlikud saavad aidata väga paljudes olukordades. Nende abi ja teadmisi saab kasutada koolides, noorteorganisatsioonides, suurematel üritustel. Nende abi on väga väärtuslik organisatsioonidele, kellel pole võimalik kõigi pakutavate teenuste eest tasuda (Blumberg, *et al.* 2020, p. 2)

Nii nagu saab panustada erinevatesse organisatsioonidesse vabatahtlikuna, saab seda teha ka politseilistes tegevustes. Politseiline vabatahtlik tegevus on oluline avalike organisatsioonide ja kogukondade vahelise koostöö arendamiseks. Vabatahtlike kaudu kogukonnaga suhtlemine tagab suurema usalduse politsei vastu. Vabatahtlike kaasamine politseitegevusse tagab ka suurema politseifunktsioonide läbipaistvuse, see tähendab, et vabatahtlikud pääsevad ligi sellisele informatsioonile, millele tavakodanik, kes vabatahtlikult politseitöös ei panusta ligi ei pääse. (Wolf, *et al.* 2016, pp. 450-451) Julgeolekualast vabatahtlikku tegevust võib pidada erakordseks selletõttu, et vabatahtlikele on pandud vastutus teiste inimeste eest, mille käigus võivad nad seada omakorda enda elu ohtu (Tõnurist & Surva, 2017, pp. 236-237).

Üle maailma on vabatahtliku politseiniku kirjeldamiseks kasutatud erinevaid nimesid, näiteks abiliikmed, erikonstaabel, abiteenistuja, reserväelane, politsei vabatahtlik (O'Connor, *et al.* 2021). Ameerika Ühendriikides nimetatakse vabatahtlikke tavaliselt reserv- või abipolitseinikuks, kuid samuti esineb nimesid nagu eriasetäitja ja rahuohvitser (Dobrin, *et al.*, 2019, p. 1011).

Kokkuvõtvalt võib vabatahtlikke ja nende tegevust küll defineerida mõneti erinevalt, kuid peamiseks omadusteks on oma aja panustamine, ilma igasuguse kohustuseta, teiste inimeste või organisatsioonide kasuks, selle eest rahalist tasu saamata. Enne kui vabatahtlikuks

hakatakse mõeldakse see otsus planeeritult läbi ning pärast otususe langetamist panustatakse vabatahtlikusse tegevusse üldiselt pikemat aega.

1.2. Vabatahtlike politseitegevusse kaasamiseks vajalikud eeldused

Viimastel aastakümnetel on järjest enam suurenenud avalikkuse võimalus osaleda vabatahtlikult kohalikus politseiteenistuses. Vabatahtlikud politseinikud on politseitöös teretunud ja hinnatud, eriti osana asutuste kogukonnapolitsei filosoofiast. (O'Connor, *et al.* 2021, pp. 1-2) Tänu nendele inimestele on võimalus veelgi rohkem tugevdada koostööd õiguskaitseorganite ja kogukonna vahel. (Albrecht, 2017, p. 3) See tähendab, et politseitöösse panustavad vabatahtlikud on olulised tavainimeste ja politsei vahelise koostöö ja usalduse parandamiseks.

Erinevalt teiste organisatsioonide vabatahtlikest peavad politseitöösse vabatahtlikult panustajad läbima põhjaliku taustakontrolli, millele järgneb vastav politseialane koolitus. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 3) Selleks, et nad saaksid vabatahtlikult panustada on vaja neil teatud eeldusi. Wolf, *et al.* (2017, p. 95) selgitavad vabatahtlike kaasamise protsessi Suurbritannias. Vabatahtlikult politseitegevusse panustada soovijad peavad läbima vastava värbamisprotsessi ja koolitused. Kõigepealt on vajalik kandideerida, seejärel hinnatakse ja kontrollitakse isikut. Isik peab vastama meditsiinilistele nõuetele ning läbima füüsilised katsed. Kui kõik eelnev on läbitud on lõpetuseks intervjuu. (Wolf, *et al.* 2017, p. 95). Kui mõnda teise organisatsiooni on võib-olla lihtsam saada vabatahtlikuks, kuna pole vaja vastata teatud eeldustele, siis politsei vabatahtlikuks päris igalühel võimalus saada ei ole, kui tekib puudusi eelnimetatud tingimuste täitmisel.

Peale värbamisprotsessi etappide läbimist Suurbritannias on vaja osaleda koolitsprogrammis, mida nimetatakse erikonstaablite esmaseks õppeks. Erikonstaablite koolitus põhineb politseitöö riikliku õppekava elementidel, mida kasutatakse politseitöö professionaalse raamistiku loomiseks (Wolf, *et al.* 2017, p. 95). Inglismaa politseiametnikud saavad riiklikust politseitöö õppekavast esialgse politseiõppe ja arenguprogrammi (*IPLDP - Initial Police Learning and Development Programme*) kaudu riikliku kutsestandardi (*NOS - National Occupational Standard*) hariduse ja väljaõppe. Erikonstaabli (vabatahtlike) jaoks on IPLDP-st kohandatud riiklik koolitusprogramm, mis koolitab vabatahtlike „ohutu ja seadusliku

saatjaga patrulli“ tasemeni. Selle programmi raames saavad vabatahtlikud teadmised kriminaalõigusest ja –menetlusest, inimõiguste seadusandlusest, otsustusmudelitest, politseivarustusest, vahistamisprotseduuridest, isikute läbiotsimisest, ohvitseride ohutusest ja esmaabist. (Dobrin, *et al.* 2019, p. 1013) See tähendab, et selle programmi raames saavad vabatahtlikud taseme, kus nad võivad patrullis käia koos politseiametnikuga.

USA vabatahtlike kaasamise protsess erineb mõneti Inglismaa vabatahtlike kaasamisest. Ameerika Ühendriigis olevaid vabatahtlikke on keeruline täpselt defineerida, sest riigi eri osades kasutatakse neid erinevalt. Reservpolitseinik, abipolitseinik ja eritäitja on vabatahtlikud ametikohad, kus vabatahtlikel on mingisugune õiguskaitsefunktsioon ja volitused. Seal on ka osalise tööajaga ametnikud, keda samuti nimetatakse reservpolitseinikuks, kuid nad saavad samaväärset palka täiskohaga töötajatega, ainult selle erisusega, et neil ei pruugi olla õigust teatud hüvitistele. (Wolf, *et al.* 2016, p. 450) Teisisõnu võib öelda, et Ameerika Ühendriikide politseitöös on kahte tüüpi vabatahtlikuid. Ühed, kellel ei ole politseilisi õigusi ja teised, kellel on vähemalt mingid volitused või politseitöoga seotud vastutus. (Wolf & Bryer, 2020, p. 44)

Omakorda kahte tüüpi vabatahtlikuid on näiteks Floridas. Seal on ühed abipolitseinikud, kellel on vähem väljaõpet ja volitusi, kui täiskohaga politseiametnikul ning kes peavad töötama koos täielikult sertifitseeritud ohvitseriga. Teised on osalise tööajaajaga politseinikud, kellele võib maksta palka, aga kes võivad olla ka vabatahtlikud ning kellel on täiskohaga kolleegidega võrdsed volitused ja koolitused. (Dobrin, *et al.* 2019, p. 1014) Abipolitseinikud, kellel on vähem väljaõpet ja volitusi kestab koolitus umbes 300 tundi, teised, kellel on täiskohaga ametnikega võrdsed volitused, kestab koolitus umbes 800 tundi. (Britton, *et al.* 2018, p. 261) See tähendab, et vabatahtlike standardid, koolitused ja sertifitseerimise nõuded võivad olla Ameerika Ühendriikides osariigiti väga erinevad. Osadele vabatahtlikele antakse samad või peaaegu samad volitused kui politseiametnikule ning teistele jällegi mitte. (Kang, 2021, p. 253)

See, kuidas riigi eri osad kasutavad vabatahtlike võib illustreerida kahe näitega. Üks on New Yorgi 4500-liikmeline abiüksus, kellel puudub vahistamisõigus ning neid kasutatakse kuritegevuse visuaalseks heidutuseks ehk neid kasutatakse enda kohaloluga inimeste rahustamiseks ning sellekaudu kuritegevuse ärahoidmiseks ja avalike suhete abivahendina. Samuti ei peeta neid politseiüksuste osaks. Teise näitena kasutatakse Los Angelese, Californias umbes 650 vabatahtlikku reservohvitseri, kellel on samad kohustused ja

ülesanded nagu täiskohaga ohvitseridel, samuti on neil vahvistamisõigus. (Wolf, *et al.* 2016, p. 450)

Eestis on politsei vabatahtlike värbamisprotsess sarnane eelpool välja toodud Suurbritannia värbamisprotsessiga, kus on samamoodi vaja kandideerida, esitada vajalikud dokumendid, läbida taustakontroll, osaleda kutsesobivusvestlusel ning sooritada füüsilised katsed. Samuti peab isik vastama tervisekontrolli nõuetele. (Abipolitseinik, 2021)

Kui kõik eelnevad etapid on läbitud, järgneb abipolitseinike esimese astme väljaõpe, mis kestab 40 tundi. Esimese astme väljaõppe raames saavad abipolitseinikud esmased teadmised (Abipolitseinik, 2021):

- õiguste alustest,
- abipolitseiniku kaasamisest,
- haldusmenetlusest ja meetmete rakendamisest,
- ennetusest ja järelevalvest,
- lastekaitsest,
- tegevusest sündmuskohal,
- isikutega suhtlemisest,
- vahetust sunnist ja eriettevalmistusest,
- esmaabist,
- raadioside kasutamisest.

Kui esimese astme koolitus on läbitud ning panustatud vabatahtlikusse tegevusse vähemalt 100 tundi, siis on võimalik läbida ka teise astme koolitus, mis annab abipolitseinikule õiguse panustada patrulltegevusse iseseisvalt ilma politseiametnikuta. See tähendab, et iseseisva pädevusega abipolitseinik (IPAP) võib peale teise astme koolituse läbimist panustada patrulltegevusse koos teise abipolitseinikuga, kes samuti on sama koolituse läbinud. IPAP võib teostada politsei ülesandel liiklusjärelevalvet, tagada avalikku korda ning reageerida avalikku korda ähvardava vahetu kõrgendatud ohu tõrjumisel. (Abipolitseinik, 2021)

Kui võrrelda eeltoodud kirjeldusi omavahel, siis nagu Ameerika Ühendriikides on võimalik osadel vabatahtlikel saada samad või peaaegu samad volitused ja õigused politseiametnikega, siis Eestis pole see võimalik. Eestis on täiskohaga töötav politseiametnik suuremate õigustega ning abipolitseinik on abistav jõud ehk abipolitseinikul ei ole näiteks menetlusõigust. Samuti on Suurbritannia politsei vabatahtlike kaasamise protsessis rohkem Eestiga sarnaseid

elemente kui Ameerika Ühendriikide vabatahtlike kaasamise protsessis. Nii Suurbritannias kui ka Eestis peab läbima vastava värbamisprotsessi ning seejärel läbima koolituse. Ameerika Ühendriikides on osariigiti vabatahtlik politseitöö väga erinev ning õigused on samuti jaotunud vabatahtlikele erinevalt võrreldes Eesti ja Suurbritanniaga. Märkimisväärne erinevus on ka Eesti ja USA abipolitseinike väljaõppe kestvuses, Eestis on esmane koolitus 40 tundi samas kui USA abipolitseinike seas vastavalt 300 või 800 tundi.

1.3. Vabatahtlike kaasamine politseitegevusse

Eelnevates peatükkides on kirjeldatud vabatahtlike kaasamise üldiseid põhimõtteid ning mis eeldusi on vaja, et oleks võimalik kaasata inimesi politsetöösse, kuid selles peatükis saab ülevaate, mis põhjusel kaasatakse vabatahtlikke politseivaldkonda.

Dobrin (2019, p. 1011) toob välja, et vabatahtlikke politseinike kasutatakse paljudes riikides täiendavaks jõuks täistööajaga töötavatele politseinikele ning neid võib leida riikidest, milleks on näiteks Inglismaa, Ameerika ühendriigid, Saksamaa, Holland. „Vabatahtlike politseiametnike peamiseks ülesandeks Inglismaal ja Walesis on tavapolitseinike toetamine, nende kõrval töötamine ja nende töö täiendamine“ (Wolf *et.al.*, 2017, p. 92). Samuti on leidnud kinnitust olukord, et Ameerikas Ühendriikides jätkavad paljud politseiametnikud, kes on pensionile läinud, politseis töötamist vabatahtlikuna (Dobrin, *et al.* 2019, p. 1015).

Õiguskaitseorganites on kasutatud vabatahtlikke juba mõnda aega ning nende olemasolu muutub aina hädavajalikumaks, seoses eelarvepiirangutega, mille tõttu on vaja vabatahtlike rohkem kaasata. Peale nende reservpolitseinike, kes on läbinud lühema korrakaitsekoolituse versiooni ning, kes omavad politsei volitusi ja on kohustatud töötama teatud arv tunde kuus, tahavad õiguskaitseorganid kaasata vabatahtlikke rohkem tegevustesse, mis pole otseselt seotud õiguskaitsega. Nendeks ülesanneteks on näiteks haldusalased ülesanded ning andmete sisestamine andmebaasidesse. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 2) See tähendab, et vabatahtlike kaasamise eesmärk politsetöösse on täiskohaga politseiametnike toetamine ning tühimikkude täitmine. Kuid tühimikke pole vaja täita ainult korrakaitsealistest tegevustes, vaid tegelikult on vaja vabatahtlikke kaasata ka tegevustesse, mis pole seotud otseselt õiguskaitsega.

Vabatahtlikud täidavad väga erinevaid ülesandeid, osad vabatahtlikud on kaasatud ainult haldusülesannete jaoks, samas teised osalevad patrullis ja kogukonnaga seotud ülesannetes.

(O'Connor, *et al.* 2021, p. 2) Samuti saab neid kaasata jalgsipatrullidesse ning spetsiaalse koolituse läbinud vabatahtlikud saavad panustada ka näiteks merepatrullides või uurimisüksustes. Kuid nende kaasamine võib riigiti siiski olla erinev, osad kasutavad vabatahtlikke selliselt nagu täiskohaga ametnikke ning teised võivad kasutada vabatahtlikke vaid kogukonnaga suhtlemiseks, et vabatahtlike kaudu teada saada kogukonna probleemidest. Wolf, *et al.* (2017, p. 92)

Peamiselt kaasatakse Ameerika Ühendriikides vabatahtlikke kontoriülesannetesse, avalikele sündmustele, taustauuringutele, aruannete kirjutamisele, juhtumi uurimistele, autoõnnetustele, eriüksuses osalemisele, jalgsi- ja autopatrulli ning võivad ka kontrollida parkimiseeskirjade täitmist. (Wolf, *et al.* 2016, p. 451) See tähendab, et tegevuste valdkond vabatahtlike kaasamiseks on lai.

2016. aastal Ameerika Ühendriikide politsei vabatahtlike seas läbiviidud uuringust selgus, et vabatahtlikud panustavad õiguskaitsealases vabatahtlikus tegevuses nädalas keskmiselt 9,8 tundi. Samuti selgus, et kõige rohkem panustatakse tegevustesse nagu ürituste turvamine (näiteks rahvahulga kontrolli all hoidmine või liikluskontroll) ja autopatrull. Kuid lisaks panustatakse ka jalgsipatrulli ja erinevatesse operatsioonidesse nagu joobeseisundis juhtimise kontrollid. (Wolf, *et al.* 2016, p. 454) Valdkondi, kuhu vabatahtlikke kaasata on lai, kuid siiski kõige rohkem kaasatakse neid patrullitegevusse.

Suurbritannias kasutatakse vabatahtlikke laialdaseks patrullimiseks, et aidata suurendada kodanike teadmisi ohutusest ja ära hoida kuritegevust. Samas Austraalias kasutatakse peamiselt vabatahtlikke selleks, et suhelda ja säilitada suhted vähemusrahvustega. Eelkõige kaasatakse vabatahtlikuid eesmärgiga suurendada personali ja kasutada neid mitmesuguste ülesannete lahendamiseks, võimaldades politseiametnikel täita enda põhiülesandeid. Lisaks võivad vabatahtlikud anda politseiasutusse oma panuse erinevate erioskuste ja teadmiste põhjal, mida täistööajagaametnikel ei pruugi olla. (O'Connor, *et al.* 2021, p. 2)

Vabatahtlike õigused ja kohustused on Eesti seadustes konkreetselt sätestatud ning need ei erine väga palju politseiametnikele määratud õigustest ja kohustustest (Tõnurist & Surva, 2017, pp. 237). Eestis nimetatakse inimesi, kes vabatahtlikult panustavad politseivaldkondlikesse tegevustesse abipolitseinikeks. Abipolitseinike kaasamine ja tegevusalad on reguleeritud Abipolitseinike seadusega (ApolS), kus on välja toodud, et abipolitseinike kaasatakse avaliku korra kaitseks ja turvalise ühiskonna tagamiseks. Abipolitseinik on defineeritud kui isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb politsei

tegevustes seaduses sätestatud alustel ja korras ning ta ei kuulu politseiametnike koosseisu. (Abipolitseinike seadus, 2010)

2017. aastal tehtud uuringust selgus, et abipolitseinike kaasatakse peamiselt kahel põhjusel: nad aitavad lahendada lühiajaliselt tekkivat personaliprobleemi, näiteks puhkuseperioodidel või ootamatute juhtumite korral, kus on ametnike puudu ning kogukonna vahelise usaldamise suurendamiseks. (Tõnurist & Surva, 2017, p. 237)

Vabatahtlike on võimalik kaasata erinevate ülesannete tegemiseks ning aastatega on abipolitseinike valdkond laienenud, nad saavad panustada ennetustööst kuriteopaiga kaitseni (Tõnurist & Surva, 2017, p. 237). Nagu eelpool mainitud, siis abipolitseinike kaasatakse avaliku korra kaitseks ja ühiskonna turvalisuse tagamiseks, mis tähendab, et neil on võimalik panustada nii patrullis, ennetustegevuses, kriminaalpolitsei tegevustes, piirivalves, piirkondlikus politseitöös, liiklusjärelvalves, migratsiooni järelvalves, koolituste läbiviimisel, teenindussaalides ja arenduses. (Abipolitseinik, 2021) Aastatega on vabatahtlike kaasamine muutunud süsteemsemaks ning abipolitseinikel on jaoskonniti olemas kohalikud koordinaatorid, samuti on koostatud eelarve nende koolitamiseks. (Tõnurist & Surva, 2017, p. 238)

USA, Suurbritannia ja Eesti vabatahtlike kaasamises on nii sarnasusi kui erinevusi, kuid peamine on see, et kõigis kolmes riigis kaasatakse neid politseiametnike täiendava jõuna eesmärgiga suurendada personali. Peamised tegevused, kuhu vabatahtlikud saavad panustada on auto- ja jalgsipatrullid, avalikud üritused, joobekontrollid, liiklusjärelvalve ja ka erinevatesse kontoriülesannetesse, mida Eesti vabatahtlike kaasamises on pigem vähe kui üldse.

1.4. Vabatahtlike motivatsioon

Vabatahtlikult mingisugusesse tegevusse panustamiseks peab inimene olema motiveeritud seda tegema. Nooremate inimeset puhul on tavaliselt peamiseks motivaatoriteks uued oskused, karjäärivalik, vabatahtliku töö lisamine enda CV-sse ning uute kogemuste saamine. Vanemate inimeste puhul motiveerib neid peamiselt tahtmine püsida aktiivne, luua sõprussuhteid ning vältida eraldatuse tunnet. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 2)

Vabatahtlikus tegevuses panustamine võib olla kasulik ka inimesele endale. Teadlased on leidnud, et vabatahtlik tegevus võib mõjuda positiivselt füüsilisele ja vaimsele tervisele. (Blumberg, *et al.* 2020, pp. 2) Vabatahtlik tegevus aitab inimesel areneda isiklikul tasandil, arendada sotsiaalselt oma oskusi, võib vähendada stressi, soodustab sallivust ja empaatiat ning aitab leida uusi sõpru. (Mateiu-Vescan, *et al.* 2021, p. 1214)

Samuti võidakse vabatahtlikku tegevust kasutada võimalusena tutvuda mingi teatud organisatsiooniga lähemalt ning võib-olla ka päriselt sinna tööle asuda. (Blumberg, *et al.* 2020, pp. 2) Seda kinnitab ka 2014. aastal Inglismaal läbi viidud uuring, kus selgus, et paljud vabatahtlikud politseinikud alustavad vabatahtlikena, et hiljem oleks lihtsam saada politseiametnikuks. Samuti aitab vabatahtlikuna tegutsemine neil otsustada, kas tahetakse saada politseiametnikuks või mitte. (Pepper, 2014, p. 105) Eestis läks näiteks 2017. aastal politseiametnikuks õppima 44 abipolitseiniku ja 2018.aastal 50 abipolitseiniku (ERR, 2018). Teisisõnu võib öelda, et vabatahtlik tegevus on organisatsiooni ja üksikisiku jaoks vastastikku kasulik suhe, see aitab luua paremaid sotsiaalseid suhteid teiste inimestega, luua võrgustikke ja võimalik ka edendada oma karjääri. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 2)

Motivatsiooni uurimisega tegelevad eksperdid on üritanud välja selgitada, miks inimesed panustavad oma aega vabatahtlikult ning on jõutud teatud järeldustele. Üks nendest on *Self Determination Theory (SDT)*, mis sisaldab sisemist ja välist motivatsiooni. Sisemiselt motiveeritud inimesed tunnevad, et vabatahtlik töö on nende jaoks nauditav ja rahuldustpakkuv tegevus. Välimiselt motiveeritud inimesed panustavad oma aega vabatahtlikult eesmärgiga saada preemiat või muud välist kasu. Eksperdid on jõudnud järeldustele, et nooremad on rohkem väliselt motiveeritud kui vanemad inimesed. Altruismi ehk soovi rahuldada teise inimese vajadusi on samuti seostatud vabatahtliku tegevusega. Peamiselt on see vanemate inimeste vabatahtlikku tegevusse panustamise üheks motivaatoriks. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 3)

Volunteer Functions Inventory (VFI) on tuvastanud kuus faktorit, mille järgi on võimalik motivatsiooni mõõta. Faktorid mõeldi välja pärast seda, kui saadi aru, et pole ühtegi sellist testi, mille kaudu oleks võimalik vabatahtlikku motivatsiooni mõõta. Nendeks faktoriteks on:

- Väärtused
- Mõistmine
- Sotsiaalsus

- Kaitsmine
- Täiustamine
- Karjäär

Väärtuste kaudu väljendatakse oma usku ja pühendumust teiste abistamisele. Mõistmisega seoses inimesed tahavad õppida ja praktiseerida uusi oskusi. Sotsiaalsuse kaudu inimesed tahavad olla koos sõpradega, leida uusi sõpru või meeldida teistele. Kaitsmise all mõeldakse seda, et inimesed panustavad vabatahtlikult, et selle kaudu vähendada enda süütunnet, et neil on rohkem õnne ja oskusi lahendada enda probleeme ise. Täiustamise all mõeldakse seda, et inimesed teevad vabatahtlikku tööd enda isiklikuks arenguks ja enesehinnangu tõstmiseks. Karjääri all mõeldakse, et inimesed tahavad vabatahtlikuna panustades saada kogemusi tulevaseks karjääriks. Lisaks on veel leitud, et osad inimesed panustavad vabatahtlikult patriootilistel põhjustel, kohusetundest või oma armastusest kodumaa vastu. (Blumberg, *et al.* 2020, pp. 3-4)

Vanemaealistel inimestel aitab vabatahtlikusse tegevusse panustamine vähendada üksindustunnet, luua uusi suhteid ning aitab vananeda aktiivselt. Samuti on täheldatud, et pensionärid läbi vabatahtliku tegevuse saavad edasi anda enda teadmisi ja kogemusi. On jõutud järeldusele, et pensionärid, kes panustavad vabatahtlikusse tegevusse elavad pikemalt, õnnelikumalt ja tervislikumalt, kui need, kes ei panusta vabatahtlikult kuskil organisatsioonis. (Blumberg, *et al.* 2020, p. 2)

2016. aastal Ameerika Ühendriigi politsei vabatahtlike seas läbiviidud uuringust selgus, et neid motiveerib vabatahtlikus tegevuses osalema soov panustada oma kogukonda, soov areneda inimesena, huvi politseitöö vastu ning tahtmine anda edasi oma erioskusi ja teadmisi, eesmärgiga parandada politseiasutuse tööd. (Wolf, *et al.* 2016, p. 454)

Vabatahtlike politseitegevustesse panustamine ja üldse vabatahtlikusse tegevusse panustamise motivaatorid võivad olla väga erinevad. Nendeks võib olla sisemine motivatsioon ehk lihtsalt tahetakse panustada vabatahtlikult ning see tegevus on nauditav. Teiseks võib olla väline motivatsioon ehk tahetakse saada preemiat või muud välist kasu oma tegevuse eest. Samuti võib olla motivaatoriks tulevikus samas organisatsioonis päriselt tööle asumine, lihtsalt uute inimestega tutvumine ja enda aktiivsena hoidmine, enda arendamine või ka võimalus vähendada üksindustunnet.

1.5. Vabatahtlike politseitegevusse kaasamisega seotud probleemid

Vabatahtlike kaasamisel politseilistesse tegevustesse on küll positiivseid omadusi, kuid vähe on pööratud tähelepanu nende kaasamisega seonduvatele võimalikele probleemidele. Vabatahtlike kaasamine politseitegevustesse võib küll pakkuda niiöelda odavamalt tööjõudu, sest neile ei maksta palka, kuid nende kaasamisega tekivad siiski ka kulutused. Vabatahtlikel on samamoodi nagu politseiametnikel vaja vormiriideid ja vastavat varustust. Samuti on vaja vabatahtlike kaasamiseks eraldi ametnikke, kes neid koordineeriksid ja korraldaks vajalikke koolitusi. (Wolf, *et al.* 2016, p. 451) See tähendab, et vabatahtlike kasutavad asutused kulutavad märkimisväärse osa ajast vabatahtlike värbamisele, nendele taustauuringu tegemisele ja väljaõppele. Samuti on selleks kõigeks vaja ka personali, kes seda läbi viiks. (Wolf & Bryer, 2020, p. 59)

2017. aastal viidi läbi uuring, kus võrreldi Ühendkuningriigi kirdeosa politseijõudude (Clevelandi politsei) ja USA Kesk-Florida šerifi büroo (Orange County) vabatahtlikke politseiteenistusi. Uuringust selgus, et kuna vabatahtlikud veedavad tööl olles vähem aega kui täistööajaga politseiametnikud, siis vabatahtlikud tunnevad ennast ebakindlamalt erinevate politseitööga seonduvate dokumentide, avalduste ja vormide täitmisel. (Wolf *et al.*, 2017, p. 102).

Dobrin & Wolf (2016, p. 221) toovad välja selle, et tavaliselt tehakse erinevaid uuringuid politseiametnike kohta ning kuidas nemad tööga hakkama saavad, kuid vabatahtlikele politseinikele ja nende võimele tööga hakkama saada pööratakse vähem tähelepanu. Nad on toonud välja ka mõned näited vabatahtlike politseinike tegutsemise kohta. Ühes näites kirjeldavad olukorda, kus vabatahtlik politseinik kasutas elektrišokirelva kahtluseluse vastu, arvates et see elektrilöök pole ole surmav, kuid oli ning vabatahtlik politseinik mõisteti süüdi teise astme tapmises. See juhtum vallandas kodanike seas suure pahameele, mis keskendus sellele, et vabatahtlike korrakaitsjate koolitused on puudulikud. (Dobrin & Wolf 2016, p. 221)

Teises näites toovad nad välja juhtumi 2015.aastal Arkansase osariigis, kus vabatahtlik politseinik tapeti kahtlustatava poolt, kui vabatahtlik politseinik talle vastu astus. Nende näidetega tahavad nad öelda, et vabatahtlike politseinike jaoks on koolitused väga olulised, sest nende valel tegutsemisel võivad olla surmavad tagajärjed ning võivad kohtusse jõuda. (Dobrin & Wolf 2016, p. 221) Kui meelde tuletada varasemalt välja toodud abipolitseinike

esimese astme koolituse pikkus, milleks on 40 tundi, siis võib selline olukord olla murettekitav ka Eestis. Välja toodud näited on küll äärmuslikud, kuid ka Eestis võib tekkida olukordi, et abipolitseinikud ei oska erinevates olukordades käituda ja kasutada enda varustust õigesti vähese koolitusaja tõttu.

2017. aastal Eestis läbi viidud uuringus selgus asjaolu, et vabatahtlike laiema kaasamise tõttu on vajalik muuta varasemaid juhtimissüsteeme ning läheneda olukorrale strateegilisemalt. Vabatahtlike koordinaatoritelt oodatakse rohkem ning ka seda, et nad tegeleks vabatahtlike motiveerimisega. (Tõnurist & Surva, 2017, pp. 240) Eestis vabatahtlike koordinaatoreid on igas prefektuuris üks, kuid jaoskonniti jagatakse abipolitseinikud rühmadeks ning igal rühmal on oma rühmajuht, kes nendega tegeleb, kuid kelle põhitööks ei ole ainult abipolitseinikega tegeleda. Rühmajuhtide töö on eriti oluline piirkondades, kus abipolitseinikke on vähem ning nende kaasamisega tuleb rohkem vaeva näha. Samuti on oluline mõista, et kõiki abipolitseinike pole ainult patrulli vaja, vaid on ka muid ülesandeid kuhu neid kaasata. (Pealinn, 2021)

Kuna rühmajuhtid ei tegele ainult abipolitseinikega, siis see võib tekitada olukorra, kus nendel ametnikel ei jätku piisavalt aega oma põhitöö kõrvalt, et motiveerida abipolitseinike ja tegeleda nendega, mis omakorda võib tekitada olukorra, et abipolitseinikud ei tunne, et nende panust piisavalt väärtustatakse. Mida aktiivsemalt ja rohkem abipolitseinike tahetakse kaasata, seda suurem on ka rühmajuhtide koormus. Kuid kindlasti ei saa kogu vastutust panna rühmajuhtide peale, see tähendab, et abipolitseinikud ise peavad olema samuti aktiivsed ning andma märku kui neil on vaja või soovivad osaleda mingitel koolitustel või on vaja varustust juurde ning ka muude probleemide korral ise märku andma. Samuti ise huvi üles näitama kui tahetakse panustada vabatahtlikuna mingis muus tegevuses kui näiteks patrullis. Abipolitseinike enda aktiivsus aitab omakorda olla ka rühmajuhil parem. (Pealinn, 2021)

Selles uuringus toodi ka välja, et vabatahtlike laiema kaasamise tõttu võib avaliku teenistuse tase ja kvaliteet alaneda (Tõnurist & Surva, 2017, pp. 239). See on üks võimalik probleemkoht ka praegu Eestis seoses vabatahtlike kaasamisega. Personali vähenemise tõttu tahetakse kaasata aina rohkem vabatahtlikke. Kuid ei tohi unustada, et abipolitseinikud ei saa asendada täielikult politseiametnikke, sest nad täidavad politseilisi ülesandeid siiski vabatahtlikult (ERR, 2018). See tähendab, et abipolitseinikud ei saagi vastata samale tasemele, mis politseiametnikud, sest nende väljaõpe on erinev. Selleks, et avaliku teenistuse tase ja kvaliteet ei alaneks, tuleb vabatahtlikult panustada soovijad piisavalt ja järjepidevalt

koolitada ja ettevalmistada politseitöök. Oluline pole niivõrd abipolitseinike arv, vaid nende hulk, kes panustavad aktiivselt ning on hea väljaõppega (ERR, 2018).

Abipolitseinike patrulli kaasamisel esineb veel probleeme. Näiteks Põhja prefektuuris on välistatud abipolitseiniku osalemine patrullis teise liikmena kui tal puudub tulirelva kandmise õigus (ERR, 2018). See kehtib ka teistes prefektuurides. Probleemkohaks siin on tulirelva koolituse korraldamine ja eksami läbi viimine. Mõnes väiksemas piirkonnas, kus abipolitseinike ei ole nii palju ei hakata korraldama koolitust ühe inimese pärast. See tähendab tulirelva kandmise õiguse saamiseks võib minna kauem aega ning see omakorda tähendab, et abipolitseinikku ei ole võimalik niikaua teise liikmena patrullis kaasata. Hetkel takistab abipolitseinikele vajalikul määral koolituste andmist ka ressursinappus, mis tähendab, et ei leidu piisavalt ametnikke, kes saaks läbi viia koolitusi (Pealinn, 2021).

2. EMPIIRILINE UURING

2.1. Uuringu meetod, protsess ja valim

Töö raames viidi läbi kombineeritud empiiriline uuring. Andmete kogumiseks kasutati kvantitatiivsest meetodit (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 130-131), mis tähendab, et peale arvandmete kogumist ja valikvastustega küsimusi sisaldas ka avatud küsimusi, mille vastuseid analüüsiti kvalitatiivset meetodit kasutades (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 151).

Andmekogumismeetodina kasutati ankeetküsitlust (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 180), kuna uurimusega sooviti vastuseid saada suuremalt hulgalt grupilt ning selline küsitlusmeetod on tõhus ja säästab uurija aega (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 182). Küsitluse läbiviimisel peamiseks miinusteks on, et pole võimalik kontrollida kui ausalt või tõsiselt vastajad vastavad ning andmeid on peetud pinnapealseteks. Kuid antud uurimuse puhul oli küsitlus kõige mõistlikum, kuna sai küsitleda palju inimesi ja esitada neile rohkelt küsimusi. (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 182) Küsitlus viidi läbi elektrooniliselt võrkude vahendusel (Hirsjärvi, *et al.*, 2004, lk 185), milleks kasutati GoogleForms veebipõhiste küsimustikkude keskkonda. Ankeetküsimustikud on välja toodud lisas 1 ja lisas 2. Küsimuste koostamisel tugineti teooria osas kirjutatule. Ankeetküsitluse eesmärk oli välja selgitada, milliseid probleemkohti näevad abipolitseinikud ise nende kaasamisel ning milliseid probleemkohti näevad politseiametnikud, kes abipolitseinikega koos patrullis töötavad. Politseiametnike ankeetküsitlus koosnes 16-st küsimusest ja abipolitseinike küsitlus 19-st küsimusest. Küsitlused sisaldasid nii valikvastustega küsimusi kui ka avatud küsimusi.

Töö empiirilise osa uuringustrateegiaks oli juhtumiuurimus, sest võimaldab uurida igapäevaelu sündmusi ning saada kirjeldusi inimeste käitumisest ja arvamustest (Õunapuu, 2014, lk 52,59). Valim koostati eesmärgipäraselt (Õunapuu, 2014, lk 150), see tähendab, et vastavalt eesmärgile kaasati uurimusse ainult need Kesk-Eesti politseijaoskonna abipolitseinikud, kes on patrullis töötanud ja need politseiametnikud, kes on koos abipolitseinikega töötanud.

Andmeanalüüsimetodina kasutati kvalitatiivset andmeanalüüsi. Täpsemalt suunatud sisuanalüüsi, mis tähendab, et esialgne kodeerimisskeem leitakse olemasoleva teooria või seniste uurimuste põhimõistetest või muutujatest. Kui andmeid kogutakse avatud küsimustega, siis aitavad küsimusi välja töötada eelnevalt määratud kategooriad. Suunatud

sisuanalüüsi tulemused võivad pakkuda teooriat toetavaid, aga ka mitte toetavaid tõendeid. (Laherand, 2010, lk 294) See tähendab, et küsimustikes olevate avatud küsimuste jaoks koostati uurimisküsimustest lähtuvalt kategooriad ning loodi saadud vastustest koodid. Andmeanalüüsi kategooriate ja koodide tabelid on välja toodud lõputöö lisas 3 ja lisas 4.

Autor viib küsitlused läbi Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri Kesk-Eesti politseijaoskonnas, uuringu läbiviimiseks saadi luba PPA uurimistöde kooskõlastamise komisjonilt 28.02.2022. Uuring viidi läbi ajavahemikus 18.03.2022-27.03.2022. Enne küsitluste läbiviimist tutvustati küsitluses osalejatele lõputöö eesmärki. Küsitluses osales 33% kõigist Kesk-Eesti politseijaoskonna patrullpolitseinikest ja 27% kõigist Kesk-Eesti politseijaoskonna abipolitseinikest.

2.2. Patrullpolitseinike ankeetküsimustiku tulemused

Lõputöö raames viidi läbi ankeetküsitlus patrullpolitseinike seas, mille eesmärgiks oli saada vastuseid püstitatud uurimisküsimustele. Ankeetküsimustiku eesmärgiks oli küsitleda just patrullpolitseinike, kellel on vahetud kogemused abipolitseinikega patrullis koos töötamisel, koondada nende arvamused ja seisukohad, võrrelda saadud vastuseid ning sellest tulenevalt pakkuda välja võimalikke lahendusi. Vastavalt uurimisküsimustele on töö autor koostanud kategooriad, mis aitavad küsitluse avatud küsimuste vastustest koguda kokku vajalikud andmed (vt tabel 1). Kõige pealt esitatakse ankeetküsimustikust üldised statistilised andmed ning seejärel avatud küsimuste vastused, mis on kodeeritud lähtuvalt uurimisküsimustest ja kategooriatest. Patrullpolitseinike küsitlusest võttis osa 16 inimest. Küsitluses osalejate vanus jagunes järgmiselt: võrdselt osales vanusegruppide 25-35 ja 35-45 eluaastat, mõlemast vanusegrupist oli kuus vastajat. Vähem oli vastajate seas 18-25 ja 45-55 aastaseid, mõlemast vanusegrupist oli vastajaid kaks.

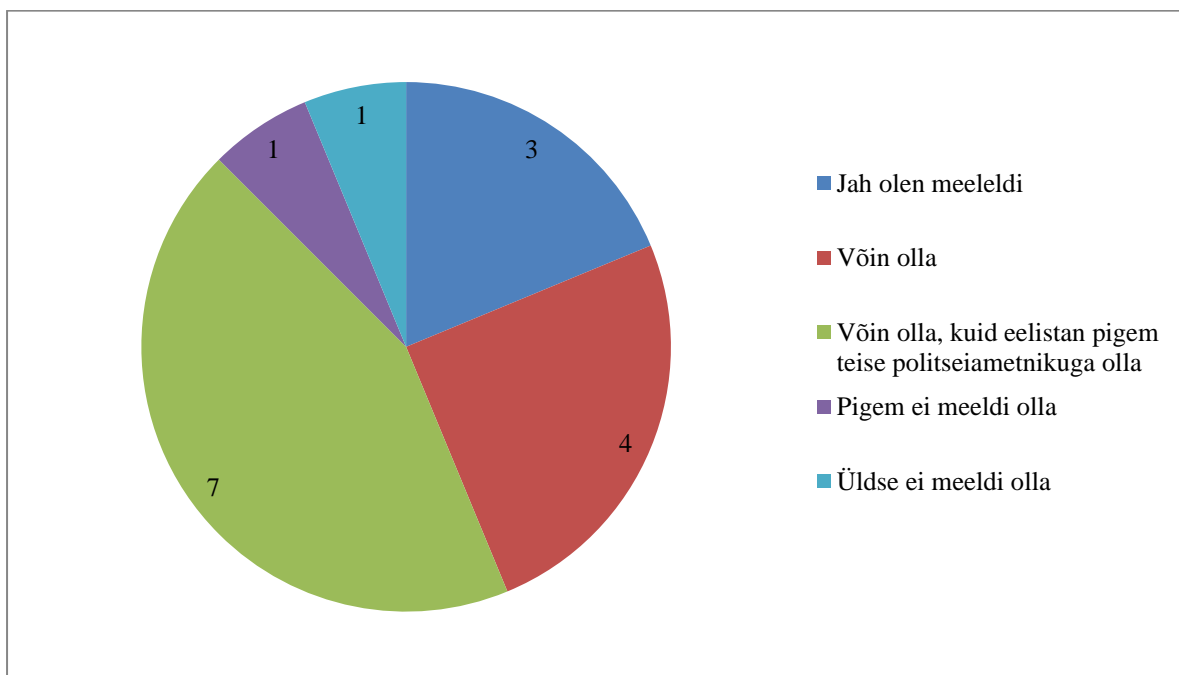
Tabel 1. Uurimisküsimused ja kategooriad (autori koostatud).

Uurimisküsimused	Kategooriad
Millised on abipolitseinike politseitegevusse kaasamise peamised valdkonnad Kesk-Eesti politseijaoskonnas?	Abipolitseinike kaasamise peamised valdkonnad

Milliseid probleeme esineb abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel Kesk-Eesti politseijaoskonnas?	Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel tekkinud probleemid
Milliseid võimalusi on abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamiseks Kesk-Eesti politseijaoskonnas?	Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamisvõimalused

Esimese uurimisküsimuse eesmärgiks oli välja selgitada peamised valdkonnad, kuhu abipolitseinike kaasatakse Kesk-Eesti politseijaoskonnas ning mis valdkondadesse neid peaks rohkem kaasama. Küsitlusest selgub, et osade arvates on abipolitseinike juba piisavalt kaasatud erinevatesse valdkondadesse ning neid peaks ka edaspidi kaasama igasse valdkonda, kuhu on abi vaja ja kuhu abipolitseinik ise huvi üles näitab. Kuid läbivalt esineb vastust, et abipolitseinike peaks rohkem kaasama ennetustegevustesse ja puhumisreididesse ning mitte niivõrd palju patrulltegevusse.

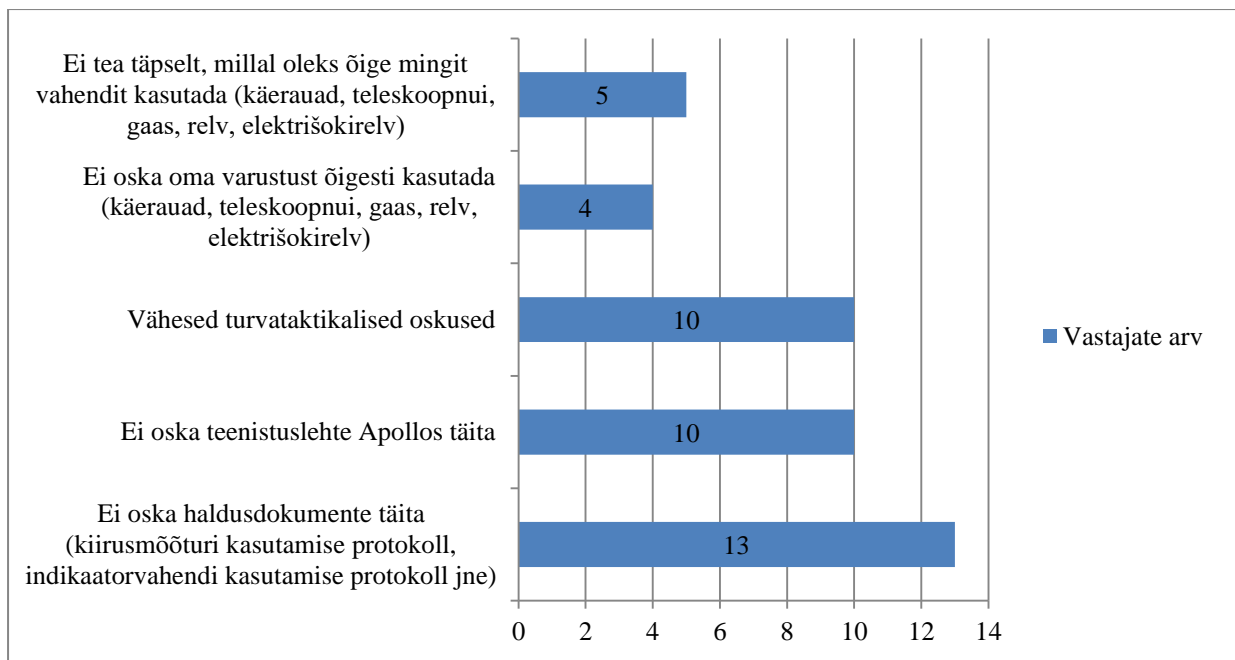
Teise uurimisküsimuse eesmärgiks oli välja selgitada abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel tekkinud peamised probleemid. Valdav enamik vastajatest olid ühel arvamusel, et ühe kuu lõikes tuleb abipolitseinikuga patrullis olla teise liikmena vähemalt 1-3 korda. Kuid mitte nii ühel arvamusel ei oldud küsimuse osas, kas abipolitseinikuga ollakse meeleldi patrullis. Selles küsimuses jagunesid vastused erinevalt (vt joonis 1).

Joonis 1. Abipolitseinikuga koos patrullis olemise arvamuse jagunemine (autori koostatud).

Suurem osa patrullpolitseinikest võivad olla koos abipolitseinikuga patrullis, kuid eelistavad enda kõrvale siiski teist politseiametnikku. Peamiste põhjendustena toodi välja, et tihti abipolitseinikud vajavad palju õpetamist ning pole kõrval teist ametnikku, kellega saaks vajadusel arutada. Samuti mainiti mitu korda abipolitseinike menetlusõiguse puudumist, mille tõttu tuntakse nagu ollakse üksinda patrullis, sest peavad kõike ise tegema ning ei saa paarilisega võrdselt dokumentide vormistamist jagada. Neid, kellele pigem ei meeldi või üldse ei meeldi abipolitseinikuga patrullis olla oli vastajate seas vähe. Neid, kes võivad olla ja on meeleldi abipolitseinikega patrullis on võrdväärselt nendega, kes võivad olla, kuid eelistavad olla politseiametnikuga. Põhjendustena toodi välja, et abipolitseinikel on suur soov tööd teha ning vahelduseks on hea kellegi teisega olla.

Samuti jagunesid arvamused erinevalt abipolitseinikuga koos töötamise turvalisuse osas. Pooled vastajatest tunnevad ennast koos abipolitseinikega töötades turvaliselt. Põhjustena toodi välja, et abipolitseinikud on piisavalt enesekaitse treeninguid läbinud. Rohkem tuntakse turvalisemalt kauem töötanud abipolitseinikega, sest neid tuntakse inimesena kauem ning politseiametnikud enam-vähem teavad, et neil on teatud sorti kogemus patrullis töötamisel. Teine osa vastajatest jagunes pigem ei tunne turvaliselt, ei tunne turvaliselt ja üldse ei tunne turvaliselt. Põhjendustena toodi välja, et tihti tuleb olla patrullis koos täiesti võõra abipolitseinikuga, mis tõttu on nende turvataktika ja pinge all tegutsemise oskused teadmata ning see paneb patrullpolitseinike ebakindlamalt tundma. Samuti mainiti, et abipolitseinikel on vähe koolitusi ning kuna nad käivad patrullis harva võrreldes patrullpolitseinikuga on ka neil kogemust tunduvalt vähem. Küsitluse käigus saadi ka vastused peamistele oskustele ja teadmistele, mis on jäänud abipolitseinikel patrullis töötades puudu (vt joonis 2).

Joonis 2. Abipolitseinike puudu jäävad oskused ja teadmised patrullis töötamisel (autori koostatud).

Vastustest tulenevalt on kõige suuremaks puudujäävaks oskuseks abipolitseinikel patrullis töötamisel haldusdokumentide täitmise oskus. See probleem on välja toodud ka käesoleva töö teooria osas (vt lk 17), kus vabatahtlikud veedavad tööl olles vähem aega, mis tõttu tunnevad nad ebakindlamalt erinevaid dokumente ja avaldusi täites. Kuid patrullpolitseiniku jaoks on oluline, et abipolitseinik, kes patrullis töötab, neid lihtsaid dokumente täita oskaks. See aitab vähendada liigset koormust politseiametnikel, sest siis kulub vähem aega nende õpetamisele. Samuti on võrdselt mainitud, et ei osata infosüsteemis APOLLO teenistuslehte täita ning väheseid turvataktikalisi oskuseid. Teenistuslehe täitmise oskus on samuti patrullpolitseiniku jaoks oluline, sest kui abipolitseinik ei oska seda täita, peab patrullpolitseinik, kes on roolis, kõrvalt juhendama, mis on omakorda kurnav ja tähelepanu hajutav. Turvataktikalised oskused on olulised, et patrullekipaaz pärast vahetust jõuaks tervelt koju.

Vähem on mainitud, et abipolitseinikud ei oska oma varustust kasutada ja ei tea, millal oleks õige mingit vahendit kasutada. Suurem osa vastajatest peavad nende oskuste olemasolu väga oluliseks, paar vastajat peab oluliseks ning üks vastajatest on arvamusel, et pigem on oluline. Peamiste põhjendustena, miks kõik välja toodud oskused on olulised patrullis töötamisel põhjendati järgnevalt: need on ühed kõige põhilisemad oskused, mis patrullis olema peavad ning kui abipolitseinik põhimõtteliselt asendab patrullis olles teist patrullpolitseiniku, siis eeldatakse neist, et nad võiks panustada ligilähedaselt patrullpolitseinikele ning nendest oskustest sõltub nii nende enda kui ka teiste tervis.

Patrullpolitseinikel paluti kirjeldada ka olukordi, kus abipolitseinikega on tekkinud probleeme patrullis olles. Probleemidena toodi välja, et abipolitseinikel puudub tihti ettekujutus politsei tööst ning kardetakse füüsilist kontakti. Samuti on olnud olukordi, kus meessoost abipolitseinik varjub naispolitseiniku taha peitu. See tähendab, et abipolitseinikel võib patrullis tekkida olukordi, kus nad ei teagi kuidas oleks õige käituda, sest puudub varasem kogemus ja pole ka läbinud piisavalt vastavaid koolitusi. Selletõttu võibki tekkida olukordi, kus varjutakse politseiametniku taha. Kuid sellistel hetkedel on kõige olulisem, et kõrval oleks oskustega ja piisavalt väljakoolitatud paariline, kes kohaneks erinevate olukordadega ning toetaks enda paarilist.

Samuti on jäänud puudulikuks turvataktikalised oskused, näiteks liiklusjärelvalve käigus ei väljunud abipolitseinik politseisõidukist, et turvata enda paarilist. Paarilise turvamine liiklusjärelvalve käigus on oluline, sest kunagi ei või teada, kes seal sõidukis täpsemalt istub ning millised võivad olla isiku kavatsused. Samuti on probleemidena mainitud abipolitseinike liigset sõnavõttu erinevates situatsioonides, mis võib viia sündmuse eskaleerumiseni, selle asemel, et olukorda rahumeelselt lahendada. Lisaks ei tunne abipolitseinikud piisavalt seadust, mis tõttu on tekkinud olukordi, kus abipolitseinik räägib rikkujale valet juttu.

Abipolitseinikel on jäänud teadmisi puudu ka sündmuskoha säilimise vajadustest, mistõttu on olnud olukordi, kus on rikutud sündmuskohal olevaid jälgi. Patrulltegevuses panustaval abipolitseinikul on oluline omada baasteadmisi sündmuskoha säilimise vajaduste osas. Väga palju mainiti probleemide seas ka seda, et abipolitseinikuga koos töötades langeb suurem töökoormus politseiametnikule. See tähendab, et politseiametnik peab tegema kõik menetlused ise ning ei ole vahetult kõrval teist politseiametnikku, kelle käest nõu küsida või arutada. Samuti kulub patrullis olles palju aega abipolitseinike väljaõpetamisele, näiteks APOLLO kasutamise ja haldusdokumentide täitmise osas. Lisaks toodi probleemina välja ka abipolitseinike tööle kohale mitte ilmumist, mis võib tekitada olukorra, kus polegi võimalik patrulli välja panna.

Kõigi kirjeldatud probleemide puhul ei saa küll teha üldistavaid järeldusi, kuid tähelepanu vajavad need sellegi poolest. Abipolitseinikelt, kes asuvad patrullis tööle, oodatakse enam-vähem samal tasemel oskuseid patrullpolitseinikega. Seetõttu on oluline, et abipolitseinike oleks piisavalt koolitatud ja võimelised patrullis toetama paarilist enda pädevuste piires.

Vastajate käest taheti teada saada ka, milliseid probleeme esineb abipolitseinike kaasamisega patrullitegevusse, mida ei ole veel välja toodud. Osade vastajate arvates olid kõik probleemid

juba eelnevalt välja toodud. Kuid osade vastajate arvates esineb probleemide seas, et vabatahtlikke ei saa kaasata vajaduspõhiselt, vaid vabatahtlikud osalevad siis, kui neile sobib. Samuti toodi välja, et tegelik vajadus vabatahtlikke kaasata on suurem, kui ressurss võimaldab ehk paljudel abipolitseinikel ei ole läbitud tulirelva koolitust, mis tõttu ei saa neid patrulltegevuses kasutada teise liikmena. Samuti mainiti probleemina, et abipolitseinike kasutatakse politseiametnike asemel, mitte politseid abistava jõuna ning kui abipolitseinikke ei oleks, ei suudaks patrulli välja pannagi. Veel mainiti probleemina ka vajaliku varustuse puudumist, eriti politseioperatsioonide, näiteks puhumisreidide raames, kus korraga on abipolitseinike rohkem kohal kui tavaliselt.

Kolmanda uurimisküsimuse eesmärk oli välja selgitada, milliseid võimalusi on abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamiseks. Vastustest selgus, et patrullpolitseinikud peavad oluliseks siduda abipolitseinikud kindla patrulligrupiga. See aitaks parandada abipolitseinike ja patrullpolitseinike vahel usaldust. Patrullpolitseinikud õpiksid inimest paremini tundma ning osatakse enam-vähem aimata, kuidas abipolitseinik mingis situatsioonis käituda võiks. Samuti soovitati lisada abipolitseinike koolitusele rohkem haldusdokumentide täitmise õpetamist. See aitaks vähendada patrullpolitseinikele langevat lisakoormust ehk nad ei peaks patrullis olles kulutama liigselt aega abipolitseiniku õpetamiseks.

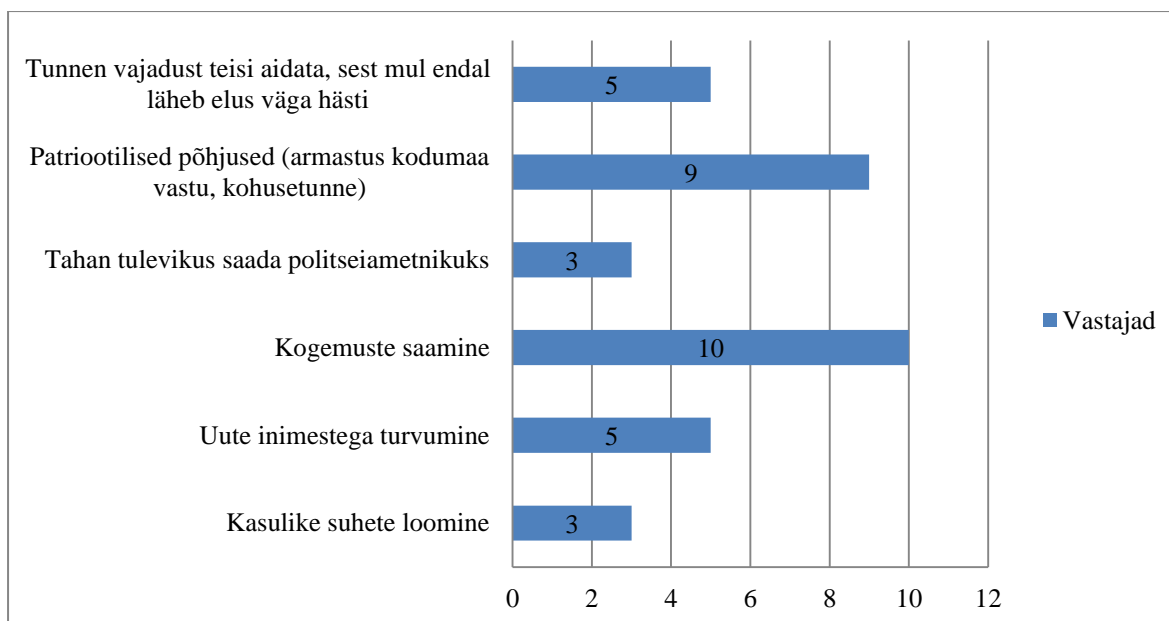
Toodi välja ka soovitusena, et välijuht võiks tegeleda abipolitseinikega vahetult, mitte läbi vahendajana. See soovitus haakub natuke eelnevalt välja toodud soovitusega siduda abipolitseinik kindla patrulligrupiga. Abipolitseiniku sidumine kindla patrulligrupiga tähendaks, et neil oleks ka kindel välijuht, kelle kaudu oleks võimalik suhelda vahetult, mitte läbi rühmajahi. Selliselt on võimalik patrullitööd paremini korraldada ning parandaks abipolitseinike kaasamist.

Ühe võimalusena, kuidas parandada abipolitseinike patrulltegevusse kaasamist, toodi välja, et abipolitseinike väljaõpe ja täiendõpe peaksid olema minimaalselt samas mahus mis patrullpolitseinikel, sest nad asendavad reaalselt politseinikke. Samuti soovitatakse abipolitseinikel planeerida ennast iga kuu graafikusse minimaalselt üks kord kuus. Osade vastajate arvates ei peaks abipolitseinik üldse patrulltegevusse panustama teise liikmena enne, kui abipolitseinik ei vasta samadele tingimustele nagu politseiametnik. Lisaks mainiti, et abipolitseinike kaasamist aitavad parandada regulaarsed treeningud, rohkem koolitusi, ühisõppused ning rahaline preemia.

2.3. Abipolitseinike ankeetküsimustiku tulemused

Lõputöö raames viidi läbi ka ankeetküsitlus abipolitseinike seas, mille eesmärgiks oli samuti saada vastuseid püstitatud uurimisküsimustele. Ankeetküsitluse eesmärk oli küsitleda neid abipolitseinike, kes on patrullis töötanud, koondada nende arvamused ja seisukohad, võrrelda saadud vastuseid ning pakkuda välja võimalikke lahendusi. Vastavalt uurimisküsimustele on autor koosatanud samamoodi kategooriad, mis aitavad küsitluse avatud küsimustest koondada vajalikud andmed. Kategooriad on samad nagu patrullpolitseinike küsitluse analüüsimisel (vt tabel 1). Samuti esitatakse kõigepealt ankeetküsimustikust üldised statistilised andmed ning seejärel avatud küsimuste vastused, mis on kodeeritud lähtuvalt uurimisküsimustest ja kategooriatest. Küsitlusest võttis osa 12 abipolitseinikku. Küsitlusest osavõtjate peamine vanus jäi vahemikku 25-35 eluaastat, nende seas oli vastajaid seitse. Vanusegrupist 18-25 eluaastat oli vastajaid üks, vanusegruppidest 35-45 ja 45-55 eluaastat oli vastajaid mõlemast kaks.

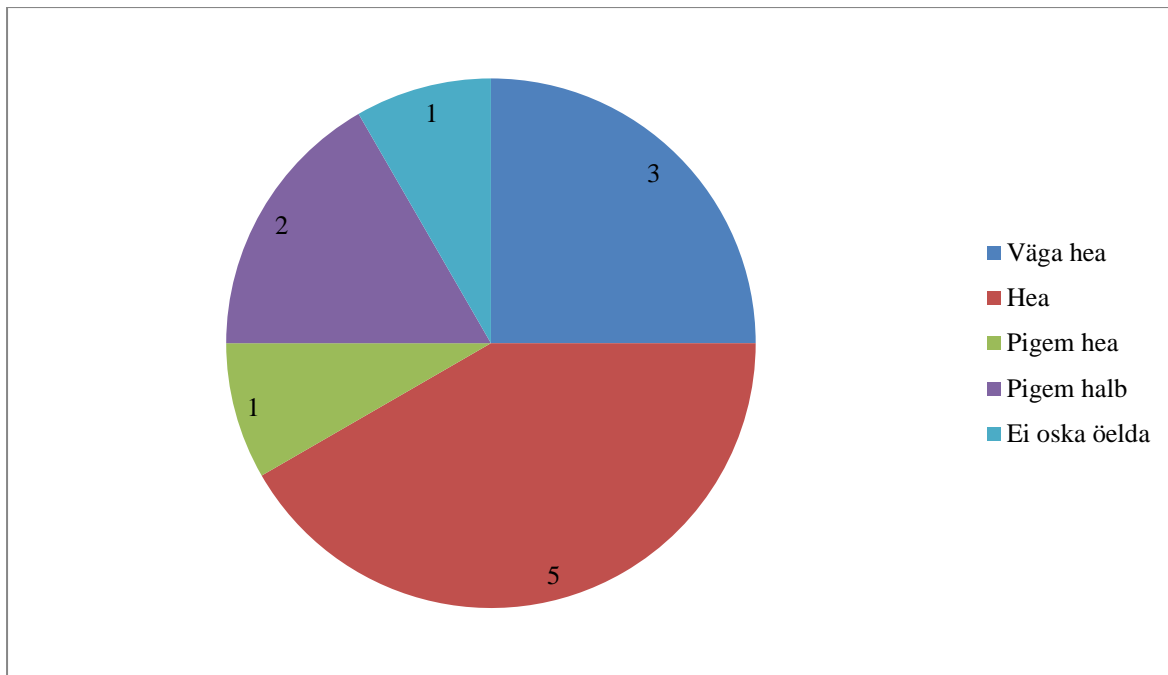
Teooria osas on pikalt kirjeldatud põhjuseid, mis motiveerivad inimesi panustama oma aega vabatahtlikult erinevate organisatsioonide kasuks. Selle tõttu uuriti küsitluses osalejate käest põhjuseid, mis neid motiveerib vabatahtlikuna panustama politseitöösse. Vastustest selgus, et kõige enam motiveerib kogemuste saamine ning patriootilised põhjused, kuid mainiti ka uute inimestega tutvumist ning vajadust teisi aidata, kuna endal läheb elus hästi (vt joonis 3). Need motivaatorid on toodud välja ka käesolevas töös (vt lk 16). Lisaks tõid vastajad täiendavalt välja tunnet kui päriselt on saadud kedagi aidata, soovi näidata, et politsei ei ole ainult karm ja karistav ning vaheldust põhitööle ja põnevust.

Joonis 3. Vabatahtlikuna panustamise peamised motivaatorid (autori koostatud).

Esimese uurimisküsimuse eesmärgiks oli välja selgitada peamised valdkonnad kuhu abipolitseinike kaasatakse Kesk-Eesti politseijaoskonnas. Nii nagu ka teoorias (vt lk 5) on välja toodud, et kõige rohkem panustavad vabatahtlikud patrulltegevusse, siis kinnitavad seda ka uuringu tulemused. Kõige rohkem kaasatakse patrulltegevusse ja puhumisreididesse, vähem ennetustegevusse. Küsiti ka millistes valdkondades tahaksid abipolitseinikud ise rohkem panustada, siis peamisteks vastusteks oli veel rohkem patrullis, kriminaaltegevused ja ka piirivalvelised tegevused. Põhjuseks, miks nendes valdkondades pole olnud siiani võimalik panustada toodi välja, et pole ise uurinud, pole pakutud või pole endal piisavalt aega.

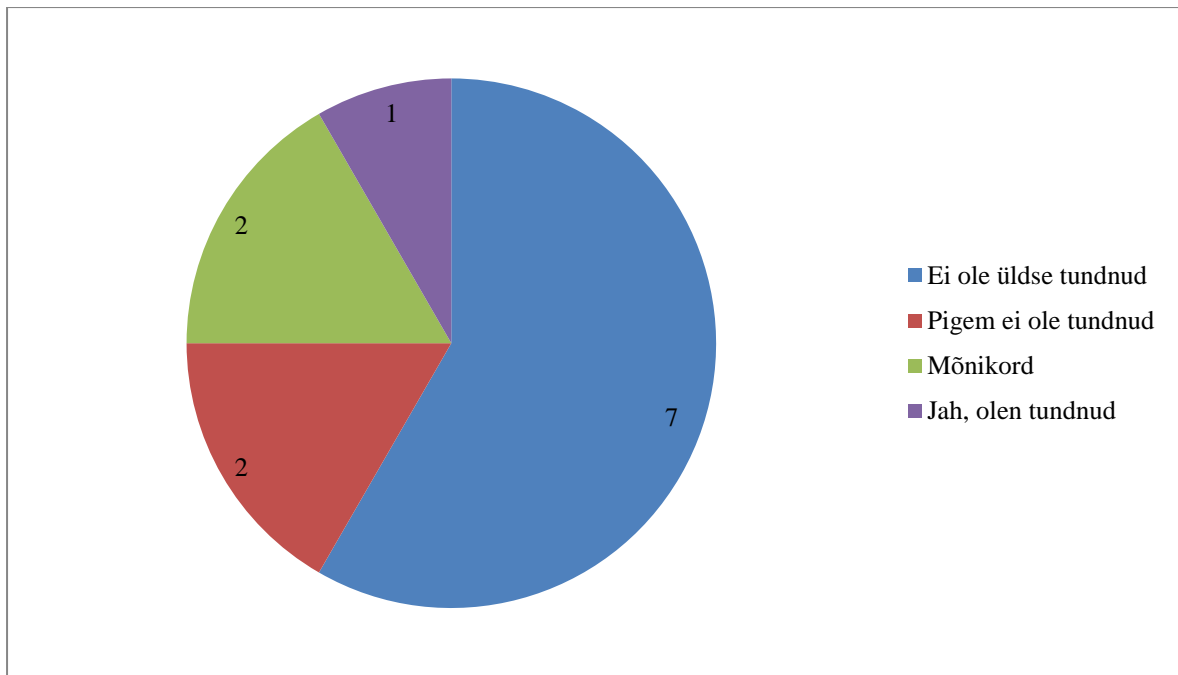
Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid probleeme on esinenud abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel. Teooria osas on välja toodud ühe probleemina, et abipolitseinikega tegelevad isikud ei pruugi jõuda enda põhitöö kõrvalt leida piisavalt aega, et tegeleda abipolitseinikega (vt lk 18). Seoses sellega taheti teada saada, milliseks hindavad abipolitseinikud enda rühmajuhi tööd. Vastustest tulenevalt suuri probleeme esile ei kerkinud. Enamik vastajatest hindas rühmajuhi tööd heaks, väga heaks või pigem heaks (vt joonis 4). Põhjendustena toodi välja, et rühmajuhthelistab individuaalselt ning lepitakse tööpäevi kokku, pakutakse välja erinevaid koolitusi, on abivalmis ja organiseeritud. Vastajate seas olid ka mõned, kes ei oska hinnata rühmajuhi tööd või hindas seda pigem halvaks. Põhjendustena toodi välja, et info ei jõua õigeaegselt kohale ning kui jõuab tuleb otsustada kohe, mille tõttu on abipolitseinikel oma aega kehv planeerida.

Joonis 4. Abipolitseinike rahulolu rühmajuhi tööga (autori koostatud).

Vastajate käest küsiti ka kui tihti nad ühe kuu lõikes patrullis käivad. Enamik vastas, et 1-3 korda, mõni vastas 3-6 korda ning üks vastajatest ka 6-9 korda. Küsimusele kui enesekindlalt abipolitseinikud ennast patrullis olles tunnevad tuli ka erinevaid vastuseid. Pooled vastajatest tunnevad enam-vähem enesekindlalt, osad tunnevad enesekindlalt, üks vastajatest tunneb väga enesekindlalt ning üks vastajatest pigem ei tunne enesekindlalt. Peamiste põhjendustena, miks ei tunta piisavalt enesekindlana patrullis olles toodi välja vähest kogemust patrullis töötamisel, alati on asju mida ei tea ja ei oska ning ei ole politseilist väljaõpet ehk politseiharidust nagu patrullpolitseinikel.

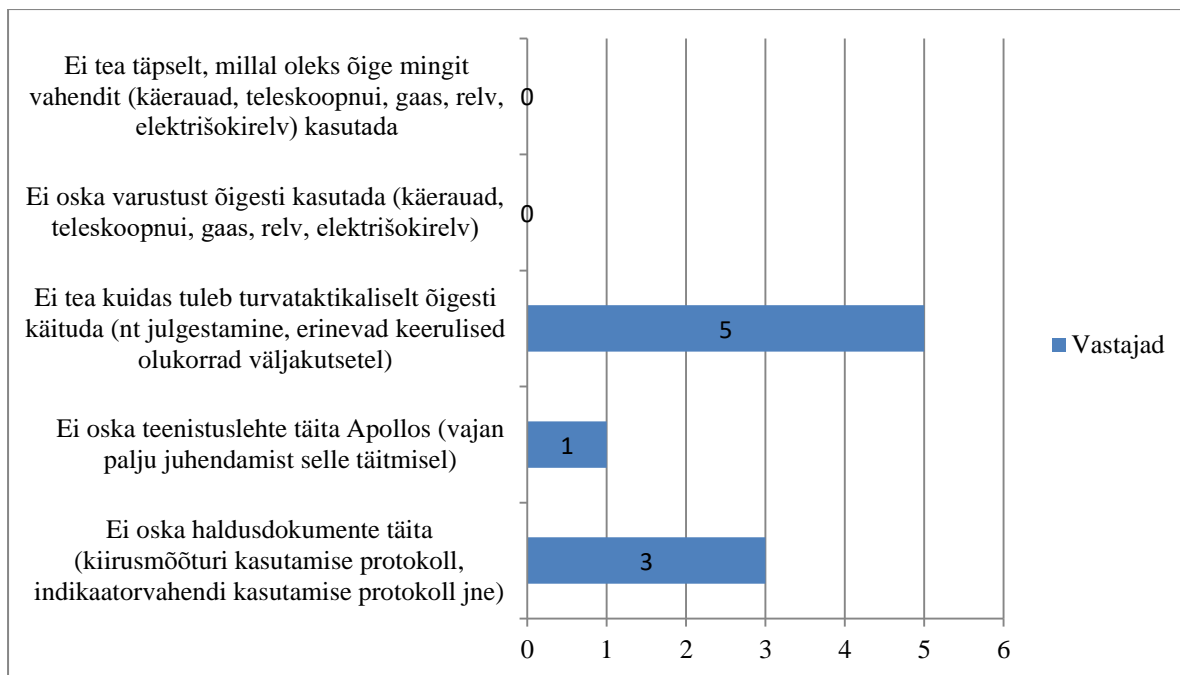
Küsimusele, kas abipolitseinikud on tundnud, et patrullis olles politseiametnik ei soovi nendega koostööd teha, olid üle poole vastajatest arvamusel, et ei ole üldse tundnud või pigem ei ole tundnud. Põhjendustena toodi välja, et pigem on tuntud ennast kui võrdväärse partnerina ning abipolitseinikud ise on pidanud enda suhtlemisoskusi heaks, mis tõttu saadakse erinevate politseiametnikega koos patrullis olles hakkama. Kuid osad vastasid, et jah on tundud või on tundnud mõnikord (vt joonis 5).

Joonis 5. Patrullis olles tõrjutuse tundmine politseiametnike poolt (autori koostatud).

Vastajad, kes on tundnud või on mõnikord tundnud, et politseiametnik ei soovi nendega koostööd teha, tõid näidetena välja, et ametnik ei suhtle ning vastab nähvavalt ning mõnele vanemale kolleegile lihtsalt ei meeldi abipolitseinikud ning nende jaoks on nad lihtsalt tüliks. Samuti mainiti, et politseiametnik võib kahelda abipolitseiniku pädevuses ning see võib tekitada olukorra, kus ametnik ei soovi teha koostööd.

Teooria osas on välja toodud vabatahtlike kaasamisega seotud probleemide seas dokumentide täitmisel tekkivaid puudusi ning ka kirjeldatud juhtumeid, kus vabatahtlikud pole osanud turvataktikaliselt õigesti käituda (vt lk 17-18). Sellega seoses taheti teada saada, millistest oskustest ja teadmistest on jäänud abipolitseinikel patrullis olles puudust (vt joonist 6).

Joonis 6. Patrullis puudu jäänud teadmised ja oskused (autori koostatud).

Lisaks välja toodud vastusevariantidele mainiti, et kinnipidamistehnikate ja laskeharjutuste läbi tegemist võiks tihedamini olla. Samuti toodi välja, et abipolitseinik ei saa kiirust mõõta ehk neil puudub kiiruse mõõtmiseks vastav pädevus, samuti ei saa nad menetluskasutusse täita ning seaduseid tuntakse vähe erinevates olukordades 100% õigesti käitumiseks. Samuti ei tunta end kindlalt joobes isikute ja agressiivsemate inimestega tegelemisel. Puudust on jäänud ka võõrkeelte oskuses, nt vene keel. Suurem osa vastajatest tõid peamiste põhjendusena oskuste ja teadmiste puudulikuks jäämisena välja vähest praktikat ning koolitust.

Vastajate käest taheti teada saada ka milliseid probleeme esineb abipolitseinike kaasamisega patrullitegevusse, mida veel ei ole välja toodud. Osad vastajad ei osanud rohkem probleeme välja tuua, sest eelnevalt olid kõik probleemid juba välja toodud. Kuid teine osa vastajatest tõid välja menetlusõiguse puudumist, vähest koolitust, tulirelva kandmise õiguse saamist, abipolitseinike endi vähest motiveeritust ning infosüsteemi APOLLO kasutamisel vähe õigusi. APOLLO kasutamisel toodi välja näide, kui abipolitseinik on patrullis teine liige ning on APOLLO'sse enda kasutajaga sisse logitud, siis neil puudub õigus näha isiku kehtivaid karistusi ning selleks, et politseiametnik neid siiski näeks, peab logima ta enda kasutajaga sisse. Tulirelva kandmise õiguse saamise probleemi ja piisavalt koolituste läbiviimise personalipuuduse probleemi on kirjeldatud ka käesoleva töö teooria osas (vt lk 19). Samuti mainiti ka, et uusi abipolitseinike ei taheta nii väga tööle võtta, vaid pigem ollakse vanemate

olijatega. Probleemina on välja toodud ka, et politseiametnikud ei usalda piisavalt abipolitseinikke. Kuid sellisel juhul ei saa abipolitseinikud piisavalt kogemust ning ei saa ennast ka piisavalt tõestada.

Kolmanda uurimisküsimusega taheti teada saada, millised on võimalused abipolitseinike kaasamise arendamiseks Kesk-Eesti politseijaoskonnas. Osad vastajad ei osanud välja tuua soovitusi või ettepanekuid abipolitseinike paremaks kaasmiseks, sest pidasid kaasamist juba piisavalt heaks ning nendel kaasamisega seotud probleeme pole esinenud. Kuid osade vastajate arvates võiks olla rohkem järjepidevaid koolitusi ning reaalseid väljaõppeid. Samuti aitab kaasa aktiivne grupijuht ning toodi välja ka enda poolset aktiivsuse ülesnäitamist, sest kui näidata ennast heast küljest, siis ametnik saab abipolitseinikut rohkem usaldada ning seetõttu kaasavad heameelega. Samuti aitab kaasamist parandada politseiametnike poolt rohkem sallivam ning sõbralikum suhtumine abipolitseinikesse ning ka vahetut tagasisidet abipolitseiniku tegutsemise kohta. Lisaks toodi välja ka hüvede pakkumist vabatahtlikuna panustamise eest ning ka rohkem õiguste andmist abipolitseinikule.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Lõputöö teoreetilises osas analüüsiti vabatahtlike kaasamise üldiseid põhimõtteid, nende motivatsiooni ning politseitegevustesse kaasamisega seonduvaid probleeme. Töö empiirilises osas viidi läbi kaks ankeetküsitlust, üks patrullpolitseinike seas ning teine abipolitseinike seas, kus analüüsiti nende arvamusi ja seisukohti abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise osas. Selles peatükis esitatakse töö järeldused.

Empiirilise osa analüüsist selgub, et abipolitseinike kaasatakse kõige rohkem patrulltegevusse ja puhumisreididele, vähem ennetustegevustesse. Vabatahtlike kaasamist erinevatesse tegevustesse on kirjeldatud teooria osas (vt käesolev töö lk 12-14). Uuringu tulemused kinnitavad, et kõige rohkem kaasatakse abipolitseinikke patrulltegevusse (vt lk 5). Samuti selgub uuringu tulemustest, et patrullpolitseinikud peavad ühe kuu lõikes vähemalt 1-3 korda olema patrullis koos abipolitseinikuga. Suurem osa abipolitseinikest tunnevad ennast patrullis olles enam-vähem enesekindlalt ning ka patrullpolitseinikud valdavalt tunnevad ennast koos abipolitseinikuga koos töötades turvaliselt. Teooria osas kirjeldati erinevaid motivaatoreid, mis ajendavad inimesi vabatahtlikult panustama politseilistesse tegevustesse (vt lk 16).

Uuringu tulemustest selgus, et peamisteks motivaatoriteks, miks abipolitseinikud vabatahtlikult panustavad enda aega politseitegevusse on kogemuste saamine ning patriootilised põhjused. Vähem mainitud motivaatoriteks on vajadust aidata teisi, sest endal läheb elus hästi ning soovi saada hiljem politseiametnikuks.

Analüüsi käigus selgub, et abipolitseinike kaasamises patrulltegevusse esineb ka mõningaid probleeme, mis tõttu on abipolitseinikega patrullis olemine raskendatud. Peamised probleemid, mis mõlema ankeetküsitluse vastustest esile kerkisid olid, et abipolitseinikud ei oska haldusdokumente ja teenistuslehte täita, mis paneb suurema koormuse patrullpolitseinikele, sest peavad hakkama neid õpetama. Samuti on teadmata abipolitseinike turvataktikalised ja pinge all tegutsemise oskused, mis panevad patrullpolitseinike tundma, et nad on justkui üksi patrullis ning peavad kõike ise tegema. Abipolitseinikel pole piisavaid õiguseid infosüsteemi APOLLO kasutamisel, see tähendab, et näiteks nad ei näe isiku karistusregistrit, mida on patrullis olles oluline näha. Teiseks ei tunne patrullpolitseinikud piisavalt tuge abipolitseinikult väheste teadmiste ja praktika tõttu. See tõttu said kinnitust teooria osas välja toodud probleemid, mis võivad kaasneda vabatahtlike kaasamisega patrulltegevusse, milleks on vähesed turvataktikalised oskused, ebakindlus erinevate dokumentide täitmisel (vt käesolev töö lk 18). Teooria osas kirjeldati ühe probleemina, et vabatahtlikega tegelevatel ametnikel ei jää piisavalt aega oma põhitöö kõrvalt tegeleda abipolitseinikega (vt lk 19). Uuringu tulemustest selgus, et abipolitseinikud rühmajuhi töös suuri probleeme ei näe ning rühmajuhi tööd hinnati pigem heaks.

Mõlema ankeetküsitluse puhul toodi korduvalt välja ka abipolitseinike menetlusõiguse puudumist, mis tõttu tunnevad ka abipolitseinikud, et neist pole piisavalt kasu. Patrullpolitseinike poolt toodi välja ka korduvalt abipolitseinike tööle mitte kohale ilmumist, sest kuna nad panustavad vabatahtlikult, siis on neil ka kergem viimasel hetkel öelda, et nad ei saa tulla. Abipolitseinike ankeetküsitlusest selgus ka selliseid probleeme, mille lahendamiseks saavad abipolitseinikud ise palju ära teha. Nendeks probleemideks on näiteks vene keele oskus ning seaduste paremini teadmine, et tunda ennast patrulltegevuses panustamise ajal rohkem enesekindlamana.

Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise probleemkohtade parandamiseks toodi patrullpolitseinike ankeetküsitluses välja soovitusena abipolitseinike sidumist kindla patrulligrupiga, mis aitab parandada koostööd abipolitseinike ja patrullpolitseinike vahel. Haldusdokumentide täitmise õpetamist koolitusel, mis aitab vähendada patrullpolitseinikele

langevat lisakoormust, mis kaasneb abipolitseinike õpetamisega. Abipolitseinike ja patrullpolitseinike ühisõppused ja koolitused, väljuhi vahetu tegelemine abipolitseinikega, hüvede pakkumine abipolitseinikele ning rohkem õiguseid abipolitseinikele. Samuti toodi välja, et abipolitseinike väljaõpe ja täiendõpe peaksid olema minimaalselt samas mahus mis patrullpolitseinikel. Patrullis panustavatel abipolitseinikel on suur vastutus ning kui neil on vähe oskusi ja teadmisi võib sellega ohtu seada nii enda, paarilise kui ka kolmandate isikute elu ja tervise. Selletõttu on oluline, et patrulltegevuses panustavate abipolitseinike esmane väljaõpe oleks pikem kui praegune 40 tundi koolitust. Abipolitseinike koolituse pikkus ning koolituse raames läbitavaid teemasi on kirjeldatud teooria osas (vt lk 12). Abipolitseinike ankeetküsitlusest selgus, et parandada nende kaasamist patrulltegevusse on vaja järjepidevaid koolitusi, aktiivset grupijuhti, näidata ennast ise aktiivsemalt, saada patrullpolitseinikelt rohkem tagasisidet enda tegevuse kohta ning samuti saada rohkem õiguseid.

Tuginedes teorialle ja ankeetküsitluste analüüsi tulemustele, pakub lõputöö autor Politsei- ja Piirivalveametile välja järgmised ettepanekud ja soovitused, kuidas muuta paremaks abipolitseinike patrulltegevusse kaasamine:

1. Muuta abipolitseinike koolitamist põhjalikumaks ja pikemaks nende jaoks, kes soovivad panustada vabatahtlikuna just patrulltegevusse. Kuna patrulltegevus eeldab rohkem oskusi ja teadmisi, kui näiteks ennetustegevusse panustamine, siis muuta need koolitused just vastavalt sellele, kuhu abipolitseinik panustada tahab. Patrulltegevusse panustavatel abipolitseinikel peaks kindlasti olema pikem väljaõpe võrreldes muudesse tegevustesse panustamisel. Kuna abipolitseinike koolituste pikkused on reguleeritud Abipolitseinike seaduses, eeldaks koolituse pikemaks muutmine ka seaduse muutmist.
2. Patrulltegevusse panustavatele abipolitseinikele teha eraldi lühikoolitus infosüsteemi APOLLO kasutamise ning teenistuslehe täitmise kohta. Koolitus aitaks parandada abipolitseinike patrulltegevusse kaasamist, kuna patrullpolitseinikel jääks ära lisakoormus, mis kulub abipolitseinike õpetamisele ning võimalik, et ollakse selletõttu ka meelsamini koos abipolitseinikuga patrullis.
3. Viia abipolitseinike ja patrullpolitseinike vahel läbi rohkem ühiseid koolitusi, kus saavad arendada paremat koostööd ning abipolitseinikel on võimalik ka patrullpolitseinike pealt õppida juurde oskusi ja teadmisi.
4. Siduda abipolitseinikud kindla patrulligrupiga, mis aitaks lihtsustada nende kaasamist ning parandaks samuti koostööd ja usaldust abipolitseinike ja patrullpolitseinike

vahele. Kui siduda abipolitseinikud kindla patrulligrupiga, siis oleks neil ka teada enam-vähem kindlad päevad, mil see patrulligrupp just tööle on ning selle kaudu on neil võimalik ka enda aega paremini planeerida. See omakorda võib anda ka suurema võimaluse, et nad saavad panustada rohkem, mille kaudu nad saavad rohkem reaalselt praktikat. Samuti võiks see aidata ka abipolitseinikel end enesekindlamalt tunda, kuna panustatakse patrullitegevuses samade inimestega ning muututakse ajaga julgemaks ja enesekindlamaks, kui igakord harjuda uue patrullpaarilisega. Kuid kindla patrulligrupiga sidumine ei tähendaks seda, et muudes tegevustes abipolitseinik panustada ei saaks. Vajadusel võib panustada patrullitegevuses ka teiste patrulligruppidega, kuid valdavalt panustab selle ühe kindla patrulligrupiga, millega abipolitseinik on seotud.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö „Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused Kesk-Eesti politseijaoskonnas“ teema aktuaalsust kinnitavad siseriiklikud arengukavad kui ka uuringud. Sarnasel teemal on ka varem töid kirjutatud, kuid antud töö muudab uudseks asjaolu, et teemat käsitletakse kitsamalt võrreldes varasemalt kirjutatud töödega ning keskendutakse ainult abipolitseinikele ning nende patrulltegevusse kaasamise arendusvajadustele.

Lõputöö uurimisprobleem oli, millised on abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused? Sellest tulenevalt seati lõputöö eesmärgiks välja selgitada abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisega seonduvad arendusvajadused ning esitada ettepanekud kaasamise parandamiseks. Eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisülesannet ja kolm uurimisküsimust.

Esimese uurimisülesande täitmiseks anti teooria osas ülevaade vabatahtlike kaasamise üldistest põhimõtetest, vabatahtlike kaasamisest politseitegevustesse, nende motivatsioonist ning kaasamisega seonduvatest probleemidest. Teiseks uurimisülesandeks oli analüüsida patrullpolitseinike ja abipolitseinike seas läbi viidud küsitlusi. Kolmandaks uurimisülesandeks oli sünteesida teooria ja uuringu tulemusi ning teha nende põhjal järeldusi ja ettepanekuid.

Esimese uurimisküsimuse vastuseks saadi, et peamised valdkonnad kuhu abipolitseinike Kesk-Eesti politseijaoskonnas kaasatakse on patrulltegevus, puhumisreidid ja ennetustegevus. Teisele uurimisküsimusele saadi vastuseks, et peamised probleemid, mis esinevad Kesk-Eesti politseijaoskonnas abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel on vähene tugi politseiametnikule, puudulik ettekujutus politsetööst, abipolitseinike vähene koolitamine, vähesed oskused ja teadmised, mis tõttu langeb suurem töökoormus koos abipolitseinikuga patrullis olevale patrullpolitseinikule, menetlusõiguse puudumine ning tööle kohale mitte ilmumine. Kolmanda uurimisküsimuse vastuseks saadi, et abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamiseks Kesk-Eesti politseijaoskonnas on järjepidevad koolitused, rohkem reaalseid väljaõppeid, rohkem tagasisidet abipolitseinikule tema tegutsemise kohta, rahalise preemia ja hüvede pakkumine, ühisõppused ja koolitused, abipolitseinike sidumine kindla patrulligrupiga, väljuhi vahetu suhtlemine abipolitseinikuga ning haldusdokumentide täitmise õpetamine koolitusel.

Läbi viidud uuringu tulemustest selgus, et abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel esineb mõningaid probleeme, mis muudab patrullpolitseinike töö keerulisemaks. Tulemused viitavad sellele, et patrulltegevusse panustavatel abipolitseinikel on puudulikud oskused ja teadmised, et olla politseiametnikule võrdväärne ja toetav paariline. Samuti esineb puuduseid turvataktikalistes oskustes, mis võib olla tingitud vähesest koolitusest ning ka vähesest praktikast.

Kokkuvõtvalt võib väita, et lõputöös püstitatud eesmärk sai täidetud ning uurimisküsimused said vastuse. Läbi viidud uuringu tulemuste põhjal tehti Politsei- ja Piirivalveametile neli ettepanekut:

1. Muuta põhjalikumaks patrulltegevusse panustavate abipolitseinike koolitus.
2. Teha lühikoolitus infosüsteemi APOLLO kasutamise ning teenistuslehe täitmise kohta.
3. Viia läbi abipolitseinike ja patrullpolitseinikega rohkem ühiseid koolitusi.
4. Siduda patrulltegevusse panustavad abipolitseinikud kindla patrulligrupiga.

Autor peab oluliseks välja tuua, et saamaks paremat ülevaadet abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisest peaks uuringus osalema tunduvalt rohkem abipolitseinike ja patrullpolitseinike. Selleks, et saada üldist ülevaadet abipolitseinike kaasamisest patrulltegevusse võiks uuringut läbi viia kõigis prefektuurides ning võrrelda saadud tulemusi omavahel. Seda saaks teha magistritöö raames.

SUMMARY

The topic of the thesis is "Development needs related to the involvement of assistant police officers in patrol activities on the example of the Central Estonian Police Department". The thesis consists of 50 pages. The thesis is written in Estonian and 33 different sources in Estonian and English have been used. The aim of the thesis was to find out the development needs related to the involvement of assistant police officers in patrol activities and to submit proposals for improving the involvement. In order to achieve the goal, three research questions were raised: what are the main areas of involvement of assistant police officers in police activities in the Central Estonian Police Department; which problems arise in involving assistant police officers in patrols in the Central Estonian Police Department; which possibilities exist for developing the involvement of assistant police officers in patrol activities in the Central Estonian Police Department.

The thesis consists of two chapters. The first chapter provides an overview of the general principles of volunteer involvement and the issues involved. The second chapter includes an empirical study, the investigative strategy of which is a case study, the data collection method being questionnaires, which were filled by assistant police officers and patrol police officers. Based on the theoretical sources and the analysis of the questionnaires, the author pointed out the main problems associated with the involvement of assistant police officers in patrol activities and suggested possible solutions to the problem areas.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Abipolitseinik, 2021. *Kes on abipolitseinik?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.abipolitseinik.ee/et/miks-abipolitseinikuks-hakata> [Kasutatud 27.11.2021]

Abipolitseinike seadus (2010) RT I, 06.05.2020, 2.

Agu-Kruusmaa, D., 2014. *Vabatahtlike motivatsioon siseturvalisuse tagamisel politsei- ja päästevaldkonna näitel. Lõputöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Albrecht, J.F., 2017. *Police Reserves and Volunteers: Enhancing Organizational Effectiveness and Public Trust.* 1st ed. Routledge.

Blumberg, D. M., Nardone, D. and Giromini, L., 2020. The Motivation of Senior Volunteers in Law Enforcement. *Journal of Behavioral & Social Sciences*, 7(1), pp. 1–11.

Britton, I., Wolf, R. and Callender, M., 2018. A comparative case study of Reserve Deputies in a Florida sheriff's office and Special Constables in an English police force. *International Journal of Police Science & Management*, 20(4), pp. 259–271.

Bullock, K., 2010. Generating and Using Community Intelligence: The Case of Neighbourhood Policing. *International Journal of Police Science & Management*, 12(1), pp. 1–11.

Dobrin, A. *et al.* 2019. Volunteer Police: What Predicts Confidence in Training? *Criminal Justice Policy Review*, 30(7), pp. 1010–1022.

Dobrin, A. and Wolf, R., 2016. What is known and not known about volunteer policing in the United States. *International Journal of Police Science & Management*, 18(3), pp. 220–227.

ERR, 2018. *Jaak Madison: Abipolitseinikud on osa politsei süsteemist.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/870241/jaak-madison-abipolitseinikud-on-osa-politsei-susteemist> [Kasutatud 03.04.2022]

Haas, R., 2016. *Siseturvalisuse valdkonna vabatahtliku tegevuse kitsaskohad ja võimalused. Lõputöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., 2004. *Uuri ja kirjuta.* Tallinn: Kirjastus Medicina.

Kang, S. C., 2021. Volunteer Use as a Service Delivery Alternative: The Case of Law Enforcement Agencies. *Administration & Society*, 53(2), pp. 248–272.

Laherand, M-L., 2010. *Kvalitatiivne uurimisviis*. 2.trükk. Tallinn: Sulesepp.

Luige, M., Härson, T., Vilbiks, I., Kreek, K. 2019. *Politsei- ja piirivalveameti strateegia*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.politsei.ee/files/Asutus/strateegia/ppa-strateegia-24x24cm-dets-2019.pdf?6fd1f36aec> [Kasutatud 04.01.2022]

Marnot, D., 2022. *Vabatahtlike päästjate, merepäästjate ja abipolitseinike kaasamise kitsaskohad*. Magistritöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Mateiu-Vescan, R., Ionescu, T. and Opre, A., 2021. Reconsidering Volunteering: Individual Change as a Result of Doing Good for Others. *Voluntas: International Journal of Voluntary & Nonprofit Organizations*, 32(6), pp. 1213–1227.

O'Connor, C. D. *et al.*, 2021. Presenting a uniformed self: Symbols of safety in police auxiliary members' perceptions. *International Journal of Police Science & Management*, pp. 1-12.

Pealinn, 2021. *PPA suhtub abipolitseinike arvu tõstmise plaani skeptiliselt*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://pealinn.ee/2021/12/29/ppa-suhtub-abipolitseinike-arvu-tostmise-plaani-skeptiliselt/> [Kasutatud 03.04.2022]

Pepper, I., 2014. Do Part-Time Volunteer Police Officers Aspire to Be Regular Police Officers?, *The Police Journal*, 87(2), pp. 105–113.

Pepper, I. K. and Wolf, R., 2015. Volunteering to serve: An international comparison of volunteer police officers in a UK North East Police Force and a US Florida Sheriff's Office. *The Police Journal*, 88(3), pp. 209–219.

Politsei- ja Piirivalveamet, 2019. *Abipolitseinikud panustasid mullu turvalisusesse pea 100 000 töötundi*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.politsei.ee/et/uudised/abipolitseinikud-panustasid-mullu-turvalisusesse-pea-100-000-toeotundi-420> [Kasutatud 04.11.2021].

Saar Poll OÜ, 2020. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://digiriul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/2604/siseturvalisus_aruanne_final_14.05.2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Kasutatud 05.01.2022]

Siseministeerium, 2020. *Abipolitseinikud panustasid eriolukorra ajal üle 35 000 tunni*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/abipolitseinikud-panustasid-eriolukorra-ajal-ule-35-000-tunni> [Kasutatud 04.11.2021]

Siseministeerium, 2021. *Siseturvalisuse arengukava 2020 – 2030*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/STAK/STAK2/siseturvalisuse_arengukava_2020_2030_03.06.2021.pdf [Kasutatud 05.10.2021]

Tõnurist, P. and Surva, L., 2017. Is Volunteering Always Voluntary? Between Compulsion and Coercion in Co-production. *Voluntas: International Journal of Voluntary & Nonprofit Organizations*, 28(1), pp. 223–247.

Vabatahtlike värv, 2019. *Abipolitseinikud on Eesti turvalisusse panustanud juba veerandsada aastat*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://vabatahtlikud.ee/uudis/abipolitseinikud-on-estti-turvalisusse-panustanud-juba-veerandsada-aastat/> [Kasutatud 25.11.2021]

Whittaker, J., McLennan, B., Handmer, J., 2015. A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Volume 13, pp. 358-368.

Wolf, R., Pepper, I. & Dobrin, A. 2017. An exploratory international comparison of professional confidence in volunteer policing. *The Police Journal*, 90(2), pp. 91–106

Wolf, R., & Jones, C.B., 2018. *Volunteer Police, Choosing to Serve: Exploring, Comparing, and Assessing Volunteer Policing in the United States and the United Kingdom*. 1st ed. Routledge.

Wolf, R. and Bryer, T., 2020. Applying an outcomes-based categorisation to non-warranted/non-sworn volunteers in United States policing. *The Police Journal*, 93(1), pp. 42–64.

Wolf, R., Holmes, S. T. and Jones, C., 2016. Utilization and satisfaction of volunteer law enforcement officers in the office of the American sheriff: an exploratory nationwide study. *Police Practice & Research*, 17(5), pp. 448–462.

Õunapuu, L., 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?fbclid=IwAR02

[DBri1prB6wMuSGxO_MUGJfHIGIEwHTgGLWQFxnD4q0iY6kiA0W9oA](#)

[Kasutatud

05.12.2021]

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Uurimisküsimused ja kategooriad (autori koostatud).

Joonis 1. Abipolitseinikega koos patrullis olemise arvamuse jagunemine (autori koostatud).

Joonis 2. Abipolitseinike puudu jäävad oskused ja teadmised patrullis töötamisel (autori koostatud).

Joonis 3. Vabatahtlikuna panustamise peamised motivaatorid (autori koostatud).

Joonis 4. Abipolitseinike rahulolu rühmajuhi tööga (autori koostatud).

Joonis 5. Patrullis olles tõrjutuse tundmine politseiametnike poolt (autori koostatud).

Joonis 6. Patrullis puudu jäänud teadmised ja oskused (autori koostatud).

LISAD

Lisa 1. Patrullpolitseinike ankeetküsitlus

1. Sugu
 - a) Mees
 - b) Naine
2. Vanus
 - a) 18-25
 - b) 25-35
 - c) 35-45
 - d) 45-55
 - e) 55 ja rohkem
3. Millises piirkonnas töötate?
 - a) Paide
 - b) Rapla
4. Kaut olete politseinikuna töötanud?
 - a) 1-5 aastat
 - b) 5-10 aastat
 - c) 10-15 aastat
 - d) 15 ja rohkem aastat
5. Kui tihti ühe kuu lõikes tuleb olla patrullis koos abipolitseinikuga (teise liikmena)?
 - a) 1-3 korda
 - b) 3-6 korda
 - c) 6-9 korda
 - d) Rohkem kui 10 korda
6. Kas abipolitseinikuga olete meeleldi koos patrullis?
 - a) Jah, olen meeleldi
 - b) Võin olla
 - c) Võin olla, kuid eelistan pigem koos teise politseiametnikuga olla
 - d) Pigem ei meeldi olla
 - e) Üldse ei meeldi olla
 - f) Ei oska öelda
7. Palun põhjendage eelmise küsimuse vastust

8. Kui turvaliselt tunnete ennast koos abipolitseinikuga töötades?
 - a) Väga turvaliselt
 - b) Turvaliselt
 - c) Pigem ei tunne turvaliselt
 - d) Ei tunne turvaliselt
 - e) Üldse ei tunne turvaliselt
 - f) Ei oska öelda
9. Miks te selliselt tunnete?
10. Millistest oskustest ja teadmistest on jäänud abipolitseinikel patrullis töötades puudu?
 - a) Ei oska haldusdokumente täita (kiirusmõõtuuri kasutamise protokoll, indikaatorvahendi kasutamise protokoll jne)
 - b) Ei oska teenistuslehte Apollos täita
 - c) Vähesed turvataktikalised oskused
 - d) Ei oska oma varustust õigesti kasutada (käeraud, teleskoopnui, gaas, relv, elektrišokirelv)
 - e) Ei tea täpselt, millal oleks õige mingit vahendit (käeraud, teleskoopnui, gaas, relv, elektrišokirelv) kasutada
 - f) Muu:
11. Kui oluliseks peate, et abipolitseinikul oleks patrullis töötades olemas eelmises küsimuses mainitud oskused?
 - a) Väga oluline
 - b) Oluline
 - c) Pigem on oluline
 - d) Ei oska öelda
 - e) Pigem ei ole oluline
 - f) Ei ole üldse oluline
12. Miks peate neid oskusi oluliseks?
13. Kirjeldage mõnda olukorda, kus abipolitseinikuga on tekkinud probleeme patrullis olles.
14. Millistesse valdkondadesse teie arvates peaks abipolitseinike rohkem kaasama?
15. Millised on teie arvates abipolitseinike kaasamisega seotud probleemid patrullitegevusse, mida eelnevalt ei ole välja toodud?
16. Millised on teie soovitud/ettepanekud abipolitseinike veel paremaks kaasamiseks patrullitegevusse?

Lisa 2. Abipolitseinike ankeetküsitlus

1. Sugu
 - a) Mees
 - b) Naine
2. Vanus
 - f) 18-25
 - g) 25-35
 - h) 35-45
 - i) 45-55
 - j) 55 ja rohkem
3. Kaut olete abipolitseinik olnud?
 - a) 1-5 aastat
 - b) 5-10 aastat
 - c) 10-15 aastat
 - d) 15 ja rohkem aastat
4. Millises piirkonnas olete abipolitseinik?
 - a) Paide
 - b) Rapla
5. Mis motiveerib teid panustama oma aega vabatahtlikuna?
 - a) Tahan tulevikus saada politseiametnikuks
 - b) Kogemuste saamine
 - c) Uute inimestega tutvumine
 - d) Kasulike suhete loomine
 - e) Enesehinnangu tõstmine
 - f) Tunnen vajadust teisi aidata, sest mul endal läheb elus väga hästi
 - g) Tahan teistele inimestele meeldida
 - h) Patriootilised põhjused (armastus kodumaa vastu, kohusetunne)
 - i) Muu:
6. Milliseks hindate enda rühmajuhi (inimene, kes organiseerib teie koolitused, vormi ja varustuse) tööd?
 - a) Väga hea
 - b) Hea
 - c) Pigem hea
 - d) Pigem halb

- e) Väga halb
 - f) Ei oska öelda
7. Põhjendage eelmise küsimuse vastust
8. Millistes tegevustes panustate vabatahtlikuna kõige rohkem?
- a) Patrulltegevuses
 - b) Puhumisreididel
 - c) Ennetustegevustel (piirkonnapolitseainike aitamine, koolides rääkimine jne)
 - d) Piirivalvelistes tegevustes
 - e) Kriminaaltegevustes (uurijate aitamine)
 - f) PPA teenindussaalide aitamine
 - g) Muu:
9. Millistes tegevustes tahaksite rohkem panustada?
10. Mis põhjusel te pole saanud eelmises küsimuses välja toodud tegevustes panustada?
11. Kui tihti käite ühe kuu lõikes patrullis?
- a) 1-3 korda
 - b) 3-6 korda
 - c) 6-9 korda
 - d) 10 ja rohkem korda
12. Kui enesekindlalt tunnete ennast patrullis olles?
- a) Väga enesekindlalt
 - b) Enesekindlalt
 - c) Enam-vähem enesekindlalt
 - d) Pigem ei tunne enesekindlalt
 - e) Üldse ei tunne enesekindlalt
 - f) Ei oska öelda
13. Põhjendage eelmise küsimuse vastust
14. Kas olete tundnud patrullis olles, et politseiametnik ei soovi teiega koostööd teha?
- a) Jah, olen tundnud
 - b) Pigem olen tundnud
 - c) Mõnikord
 - d) Pigem ei ole tundnud
 - e) Ei ole üldse tundnud
 - f) Ei oska öelda

15. Kui vastasite eelmisele küsimusele jaatavalt, siis palun kirjeldage olukordi kuidas on see väljendunud?
16. Millistest teadmistest või oskustest tunnete patrullis olles puudust?
- Ei oska haldusdokumente täita (kiirusmõõtuuri kasutamise protokoll, indikaatorvahendi kasutamise protokoll jne)
 - Ei oska teenistuslehte Apollos täita (vajan palju juhendamist selle täitmisel)
 - Ei tea kuidas tuleb turvataktikaliselt õigesti käituda (nt julgestamine, erinevad keerulised olukorrad väljakutsetel)
 - Ei oska oma varustust õigesti kasutada (käeraud, teleskoopnui, gaas, relv)
 - Muu:
17. Mis põhjustel eelmises küsimuses välja toodud oskused ja teadmised võivad olla puudulikud?
18. Millised on teie arvates abipolitseinike kaasamisega seotud probleemid patrulltegevusse, mida eelnevalt ei ole välja toodud?
19. Millised on teie soovitus/ettepanekud abipolitseinike veel paremaks kaasamiseks patrulltegevusse?

Lisa 3. Kategooriad ja koodid (politseiametnike küsitlus)

1 kategooria Abipolitseinike kaasamise peamised valdkonnad	2 kategooria Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel tekkinud probleemid	3 kategooria Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamisvõimalused
Kood 1 Ennetustöö Kood 2 Puhumisreidid Kood 3 Piirkondliku politsei aitamine Kood 4 Patrulltegevus Kood 5 Protokollimine Kood 6 Loengud koolides ja lasteaedades	Kood 1 Vähe motiveeritud asju selgeks tegema Kood 2 Vähene tugi politseiametnikule Kood 3 Puudulik ettekujutus politseitööst Kood 4 Turvataktika ja pinge all tegutsemise oskused teadmata Kood 5 Vähene koolitus Kood 6 Puuduvad õigused menetlustoimingutes Kood 7 Puuduvad oskused haldusdokumentide täitmisel Kood 8 Puuduvad teadmised sündmuskoha säilimise vajadusest Kood 9 Vajaliku varustuse puudumine Kood 10 Tööle mitte kohale	Kood 1 Siduma AP kindla patrullivahetusega Kood 2 Rahaline preemia Kood 3 Haldusdokumentide täitmise õpetamine koolitusel Kood 4 Regulaarsed treeningud Kood 5 Ühisõppused ja koolitused Kood 6 Välijuhi vahetu tegelemine abipolitseinikega Kood 7 Väljaõpe ja täiendõpe minimaalselt samas mahus politseiametnikega Kood 8 Abipolitseinike mitte kasutamine patrullis Kood 9 Rohkem koolitusi Kood 10 Tihedam kaasamine

	ilmumine Kood 11 Suurem töökoormus politseiametnikul Kood 12 Pole võrdväärne partner ametnikule	
--	---	--

Lisa 4. Kategooriad ja koodid (abipolitseinike küsitlus)

1 kategooria Abipolitseinike kaasamise peamised valdkonnad	2 kategooria Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamisel tekkinud probleemid	3 kategooria Abipolitseinike patrulltegevusse kaasamise arendamisvõimalused
Kood 1 Patrulltegevus Kood 2 Puhumisreidid Kood 3 Ennetustegevus Kood 4 Piirivalvelised tegevused	Kood 1 Vähene kogemus Kood 2 Politseiametnikud ei usalda abipolitseinike Kood 3 Kehv info liikuvus Kood 4 Vähene praktika Kood 5 Vähe oskusi ja teadmisi Kood 6 Apollos vähe õigusi Kood 7 Vähene koolitus Kood 8 Menetlusõiguse puudumine Kood 9 Vähene motiveeritus Kood 10 Halb suhtlus politseiametniku ja abipolitseiniku vahel Kood 11 Tulirelva kandmise õigus	Kood 1 Järjepidevad koolitused Kood 2 Aktiivne grupijuht Kood 3 Hüvede pakkumine Kood 4 Enda poolne aktiivsuse üles näitamine Kood 5 Piisav väljaõpe Kood 6 Sõbralik suhtumine abipolitseinikesse Kood 7 Rohkem tagasisidet Kood 8 Rohkem õiguseid Kood 9 Avatud suhtlus Kood 10 Rohkem reaalseid väljaõppeid